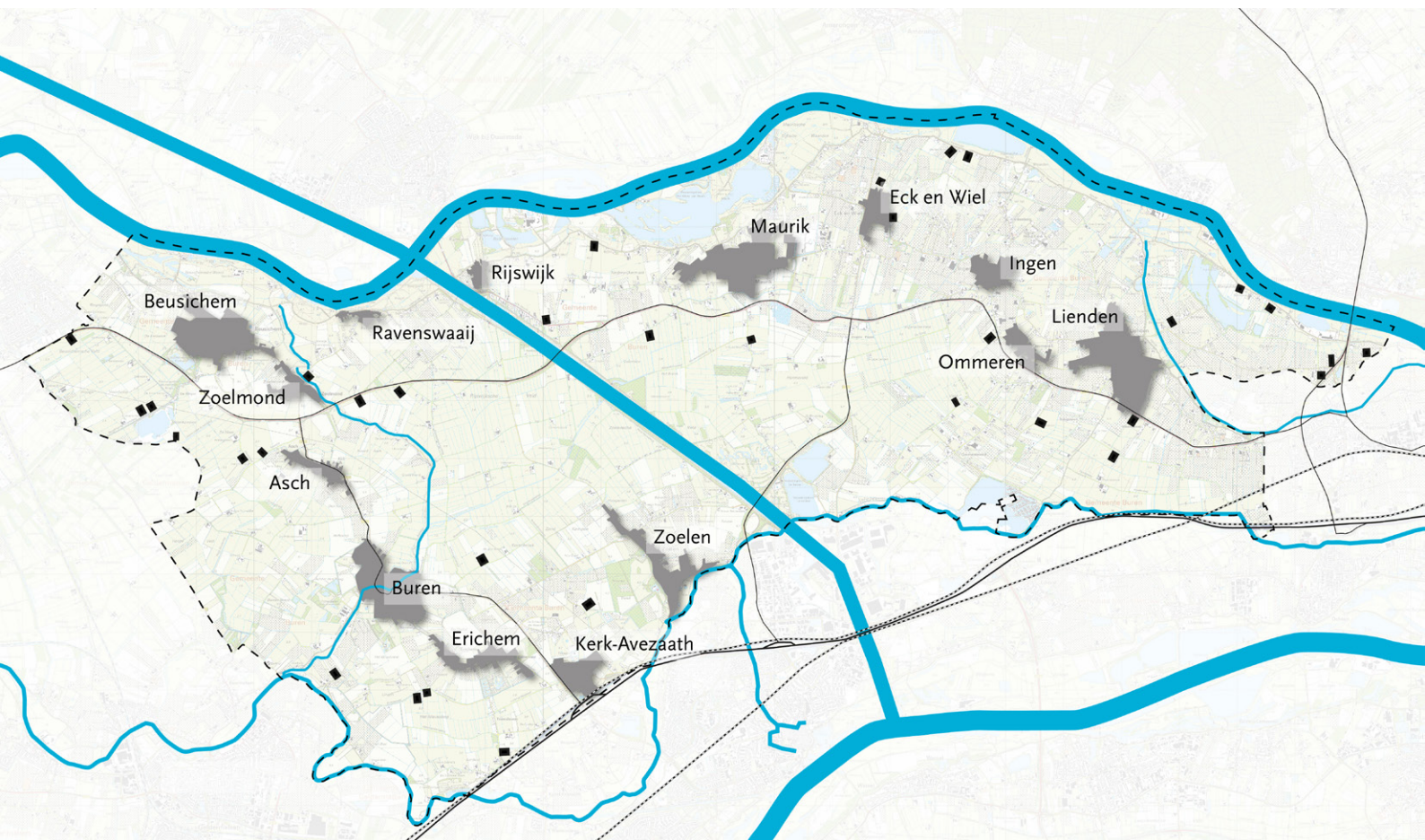

Gemeente Buren | **Ontwerp plussenbeleid**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Waarom plussenbeleid?	5
1.2 Achtergrond plussenbeleid	5
1.3 Voor wie is het plussenbeleid?	6
1.4 Overgangssituatie Gelderland niet-grondgebonden veehouderijen	6
2. Uitgangssituatie	9
2.1 Beschrijving van het plangebied	9
2.2 Indeling van de landschappen	11
2.3 Beleid en waardevolle gebieden binnen de gemeente	13
2.4 Beschrijving van ons beleid ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven	13
2.5 Onze kijk op de niet-grondgebonden veehouderij	17
3. Hoe werkt het plussenbeleid?	19
3.1. Inleiding	19
3.2. De planologische afweging en de vaste randvoorwaarden	19
3.3 Valt een initiatief binnen het plussenbeleid?	21
3.4 De spelregels	21
3.5 Omgevingsdialoog	22
3.6 Indiening en beoordeling	22
4. De plussen	25
4.1 Ruimtelijke kwaliteit	25
4.2 Milieu en water	34
4.3 Dierenwelzijn	41
Colofon	44
Bronnen	45

De intensieve veehouderijen in de gemeente Buren.

intensieve veehouderijen

1. Inleiding

1.1 Waarom plussenbeleid?

Ondernemers in het buitengebied lopen steeds vaker tegen grenzen aan. Er komen veel verschillende functies voor vlak bij elkaar en het gebruik van het buitengebied is divers. Ook is er een steeds grotere betrokkenheid vanuit de maatschappij bij de gezondheid van mens en dier. Daarom stuit de uitbreiding van niet-grondgebonden veehouderijen soms op weerstand. Tegelijk is er door nieuwe technieken veel te doen aan de nadelige gevolgen van het houden van vee voor de omgeving. Het plussenbeleid beoogt op een zorgvuldige manier ruimte te bieden aan de niet-grondgebonden veehouderij, de kwaliteit van de leefomgeving (waar nodig) te verbeteren en een maatschappelijk dialoog over de toekomst van de niet-grondgebonden veehouderij te stimuleren.

De gemeente kent ruim 40 niet-grondgebonden veehouderijbedrijven. Het betreffen grotendeels varkenshouderijen en daarnaast enkele pluimveebedrijven, kalverhouderijen en een geitenhouderij. In de afbeelding is te zien waar de niet-grondgebonden veehouderijbedrijven binnen de gemeente Buren zich bevinden.

1.2 Achtergrond plussenbeleid

De gemeente Buren streeft naar een sterke en internationaal concurrerende landbouw. Tegelijk vindt de gemeente het belangrijk dat de landbouw op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde manier produceert, iets waartoe ook in de provincie Gelderland wordt opgeroepen.

De gemeente Buren is ervan overtuigd dat doorgroei van agrarische bedrijven niet mogelijk is zonder voldoende maatschappelijk draagvlak en zonder dat dit leidt tot een betere kwaliteit van de leefomgeving en een duurzame veehouderij. We willen in de gemeente Buren een economische en duurzame ontwikkeling van bedrijven verbinden met de maatschappelijke dialoog en verankeren in een nieuwe aanpak: het plussenbeleid.

Met het plussenbeleid:

- Helpen we ondernemers die zich duurzaam willen doorontwikkelen met extra fysieke groeiruinimte (groter bouwblok);

- Zorgen we voor het formuleren en vastleggen van tegenprestaties die leiden tot een betere kwaliteit van de leefomgeving;
- Zetten we een buurtdialogoog centraal in het proces zodat de samenleving meer betrokken raakt bij de economische ontwikkeling van het platteland.

1.3 Voor wie is het plussenbeleid?

Het plussenbeleid bevat het beleid en de toelichting voor het toepassen van maatwerk voor de uitbreiding van niet-grondgebonden bedrijven in het buitengebied. Het geeft duidelijkheid aan ondernemers, die hun bedrijf verder willen uitbreiden dan het bestemmingsplan toelaat en aan omwonenden en andere belanghebbenden over de voorwaarden en de te volgen procedure.

Het plussenbeleid biedt niet-grondgebonden agrarische bedrijven extra uitbreidingsmogelijkheden boven de mogelijkheden in het bestemmingsplan, mits daarvoor een maatschappelijke bijdrage wordt gedaan. Dit worden de 'plussen' genoemd. Binnen de gemeente Buren kunnen bedrijven via een afwijkingsbevoegdheid binnen het bestemmingsplan hun bouwblok met maximaal 50% uitbreiden. Het plussenbeleid is dan van toepassing als een bedrijf met meer dan 50% wil uitbreiden. Uitbreidingen die leiden tot een bouwblok groter dan 1,5 hectare dienen echter ook aan het plussenbeleid te voldoen.

1.4 Overgangssituatie Gelderland niet-grondgebonden veehouderijen

Voor elke uitbreiding van het agrarische bouwblok van een niet-grondgebonden veehouderij is het plussenbeleid van toepassing. In de provincie Gelderland geldt voor een ontwikkeling van een niet-grondgebonden bedrijf in relatie tot planologische rechten specifieke termijnen. Dit heeft te maken met de overgangsperiode voor de invoering van het plussenbeleid.

Als overgangssituatie wordt een periode van 10 jaar gehanteerd dat gemeenten voor de meeste bestemmingsplannen nog gebruik kunnen maken van de bestaande rechten voor uitbreidingen van veehouderijen. Zoals de ruimte die de bestaande bouwblokken of wijzigingsbevoegdheden bieden. Hiervoor is het plussenbeleid niet van toepassing. Uiterlijk op 1 januari 2027 moet het gemeentelijke bestemmingsplan geheel aan het plussenbeleid voldoen en is voor elke uitbreiding het plussenbeleid wel van toepassing.

Zolang de gemeente nog geen nieuw omgevingsplan heeft, gelden de voorwaarden in het huidige bestemmingsplan. Daarnaast geldt dat zolang een ondernemer binnen de mogelijkheden van het bestemmingsplan blijft, het plussenbeleid niet van toepassing is. Zodra de gemeente een omgevingsplan heeft vastgesteld, verandert de situatie. **In het omgevingsplan wordt geen gebruik meer gemaakt van agrarische bouwblokken.** Daarom zal voor elke uitbreiding dan plussenbeleid van toepassing zijn. Het plussenbeleid zal dus aan belang gaan toenemen als de gemeente een nieuw omgevingsplan heeft. Ook voor bedrijven die na 2021 voor de tweede keer een uitbreiding aanvragen geldt automatisch het plussenbeleid. Hierop

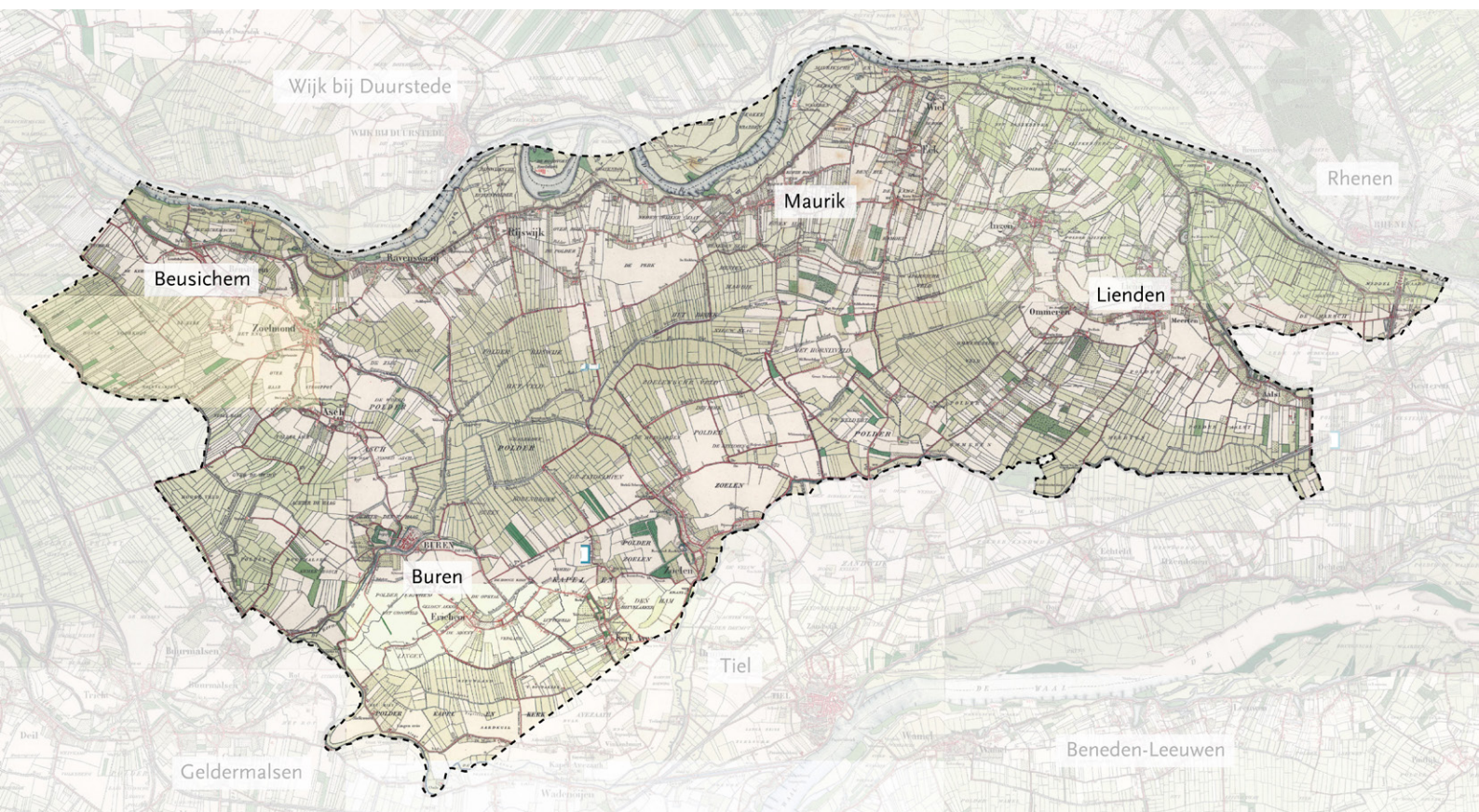
is in de omgevingsverordening een uitzondering gemaakt. Kleine uitbreidingen van het bouwblok, tot 500 m², kan de gemeente zonder toepassing van het plussenbeleid toestaan. Zo'n uitbreiding mag een veehouder eens in de vijf jaar aanvragen.

De provincie Gelderland heeft aan de uitbreiding van veehouderijen geen bovengrens meer gesteld. De gemeente stelt zelf ook geen bovengrens op.

Het plussenbeleid is een werkwijze die ontwikkeling mogelijk maakt voor ondernemers in het buitengebied en tegelijk de kwaliteit leefomgeving versterkt.

Het plussenbeleid maakt het mogelijk om in de nabije toekomst op basis van lokaal maatwerk extra ontwikkelingsruimte te geven aan ondernemers in het buitengebied en tegelijk de kwaliteit van de leefomgeving te versterken. Het plussenbeleid heeft als doel economische ontwikkeling te stimuleren en tegelijk de leefomgevingskwaliteit van het buitengebied te behouden en te versterken. Het is dus een instrument voor een zorgvuldige economische ontwikkeling.

Om deze ruimte te kunnen benutten voor een uitbreiding wordt van de ondernemer verwacht dat hij/zij in overleg met de buurt maatschappelijke tegenprestaties levert als compensatie voor de uitbreiding. Deze tegenprestaties zijn altijd aanvullende maatregelen. Daarnaast gelden, op basis van de wet en het bestemmingsplan, basisvoorwaarden.

Historische kaart gemeente Buren rond 1900.

2. Uitgangssituatie

2.1. Beschrijving van het plangebied

De noordgrens van de gemeente wordt gevormd door de Lek en Nederrijn. Aan de zuidrand ligt de gemeentegrens grotendeels gelijk aan de Linge, de Waal stroomt verder zuidelijk. De Mauriksche Wetering, de Korne en de Oude Rijn zijn drie andere belangrijke watergangen. Het Amsterdam-Rijnkanaal loopt dwars door de gemeente. De gemeente vormt het noordoostelijk deel van de Betuwe. Het heeft een landelijke uitstraling en er is weinig verstedelijking. Er zijn 14 kernen, liggend op de oeverwal of op de oude stroomruggen. De ligging is aantrekkelijk; het ligt centraal tussen de Randstad. Daarnaast ligt het gunstig ten opzichte van Arnhem-Nijmegen en de steden in Brabant. Binnen de gemeente loopt een aantal belangrijke provinciale wegen die zorgen voor een goede ontsluiting met de omliggende regio.

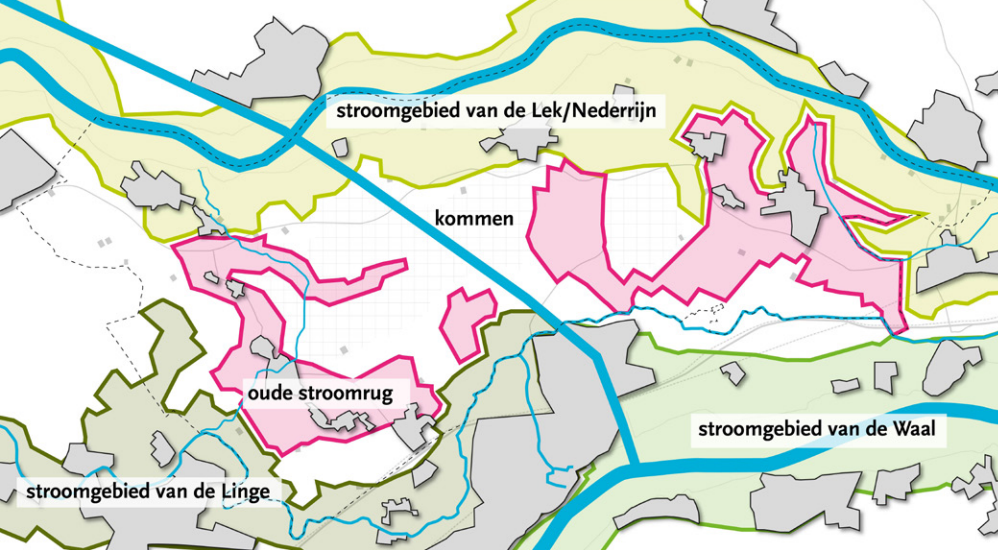
In de gemeente Buren is het rivierenlandschap, met een samenspel tussen uiterwaarden, oeverwallen, stroomruggen en komgebieden nog duidelijk te herkennen. Het maakt deel uit van het Nationaal Landschap Rivierengebied.

Het landschap in de gemeente Buren is door de tijd heen sterk veranderd. Nog voordat er mensen geves-

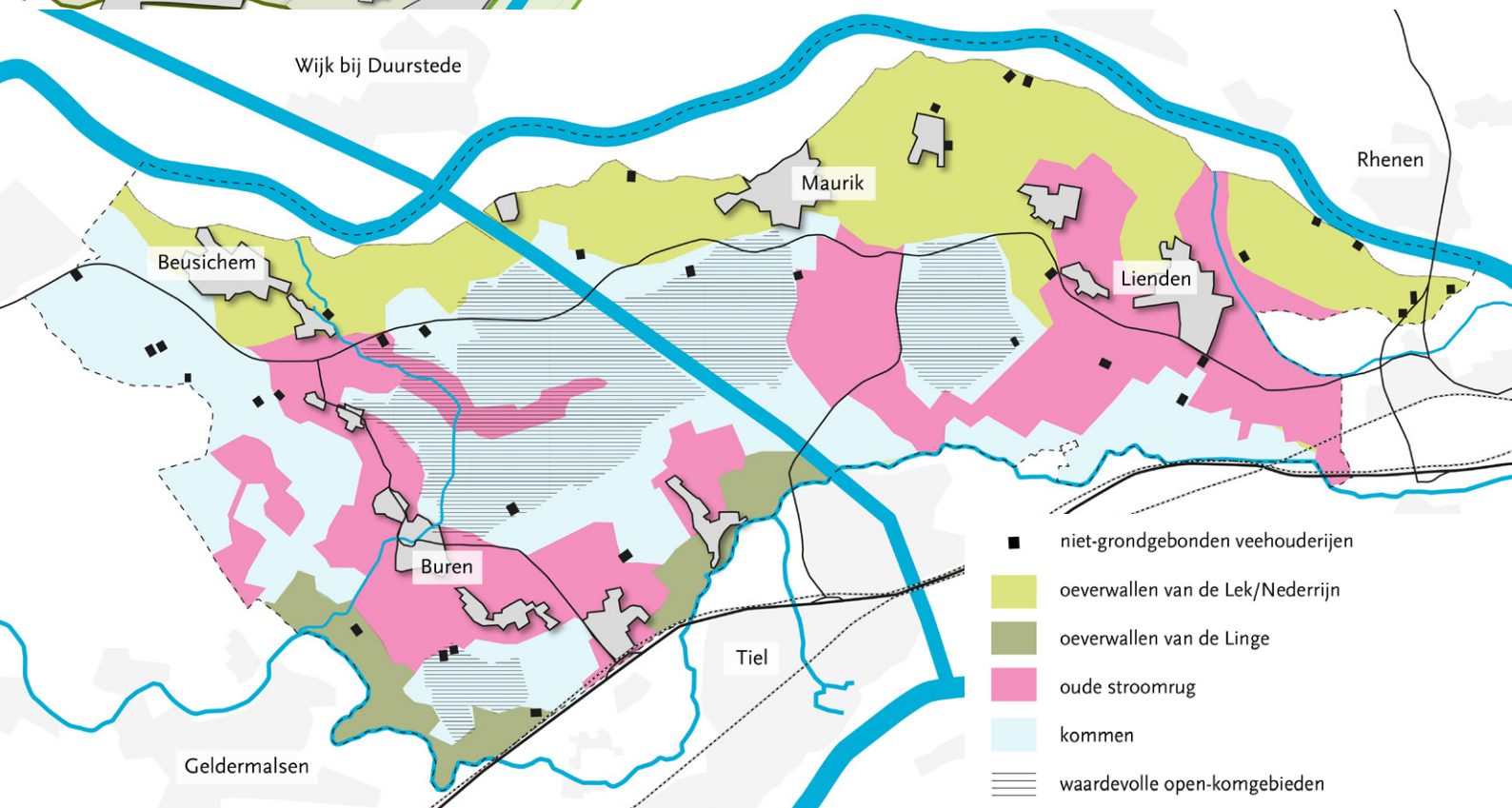
tigd waren, hebben de verschillende rivieren zich tal van keren verlegd. Het landschap bestond uit moerassen liggend tussen de hogere ruggen. De eerste bewoning vond plaats op deze hogere en dus drogere ruggen. De rivieren zijn steeds meer 'vast' komen te liggen in het landschap, het water moest worden beheerst en dit gebeurde door de aanleg van dijken en kaden. Later, zijn ook de kommen ontgonnen en in gebruik genomen.

De dynamische rivieren en de afzetting van de rivieren zorgden voor hogere wallen in het landschap; de oeverwallen. Hier is het grovere, vaak grindrijke materiaal afgezet. Door de hogere ligging en de goed bruikbare gronden zijn dit de plekken waar de dorpen zijn ontstaan. Op de oeverwallen en stroomruggen is een mix van bebouwing en groen te vinden, met name ook veel boomgaarden.

De lagergelegen gebieden, waar zware klei werd afgezet, zijn de vlakten voorbij de hogere ruggen. Lange tijd was dit gebied grotendeels ontoegankelijk en werd het enkel gebruikt voor weiden en hooilanden. Tijdens de ruilverkaveling is het gebied ontgonnen en is de waterhuishouding gewijzigd. Het gebied kenmerkt zich door de grote weiden en vormt een groot contrast met de veel dichtere en besloten oeverwallen.

De verschillende stroomgebieden en landschappen in en rondom de gemeente Buren.

Eenheden van landschappen en intensieve veehouderijen.

2.2 Indeling van de landschappen

Het landschap binnen de gemeente is op te delen in verschillende gebieden, gebaseerd op de verschillende systemen van de rivieren. Aan de noordrand van de gemeente ligt het stroomgebied van de Lek en Nederrijn en aan de zuidrand het stroomgebied van de Linge en Waal. Daartussen liggen oude stroomruggen en de kommen.

Binnen de gemeente komt dit neer op de volgende eenheden: oeverwallen van de Lek en Nederrijn, de oeverwallen van de Linge, oude stroomruggen en de kommen. Per landschapseenheid worden de kenmerken beschreven.

Oeverwallen van de Lek en Nederrijn

De oeverwallen liggen opvallend in het landschap en hebben een hogere ligging ten opzichte van de kom. Er is een directe relatie met de rivier en de dijk en er zijn weidse zichten vanaf de dijk op de stuwwal aan de noordzijde. Op de oeverwallen is een diversiteit aan functies te vinden. Het is grotendeels agrarisch in gebruik, maar er is een sterke dooradering met andere functies zoals recreatie en buiten wonen. Het is een kleinschalig landschap met beslotenheid en afwisseling door akkers, laanboom- en fruitteelt, boomgaarden, elzenhagen, slingerende linten met (dijk)bebouwing en bijzondere erfbeplantingen. Opvallend is dat de beplanting voornamelijk gekoppeld is aan de erven, er zijn amper wegbeplantingen aanwezig.

Oeverwallen van de Linge

Het landschap langs de Linge is een fijnmazig en afwisselend landschap. Er zijn nog verschillende elementen aanwezig die iets vertellen over het verleden zoals kromakkers, wielen, rabatten en oude huisterpen. Er is veel afwisseling tussen boomgaarden, klei-

ne weides, grienden en natte percelen. Daarnaast zorgen de bijzondere dorpsgezichten in combinatie met de agrarische bebouwing, het groen en de kronkelige wegen voor bijzondere zichten op de Linge. Er is een rijke cultuurhistorie aanwezig gekoppeld aan de kralensnoer van de dorpen.

Oude stroomruggen

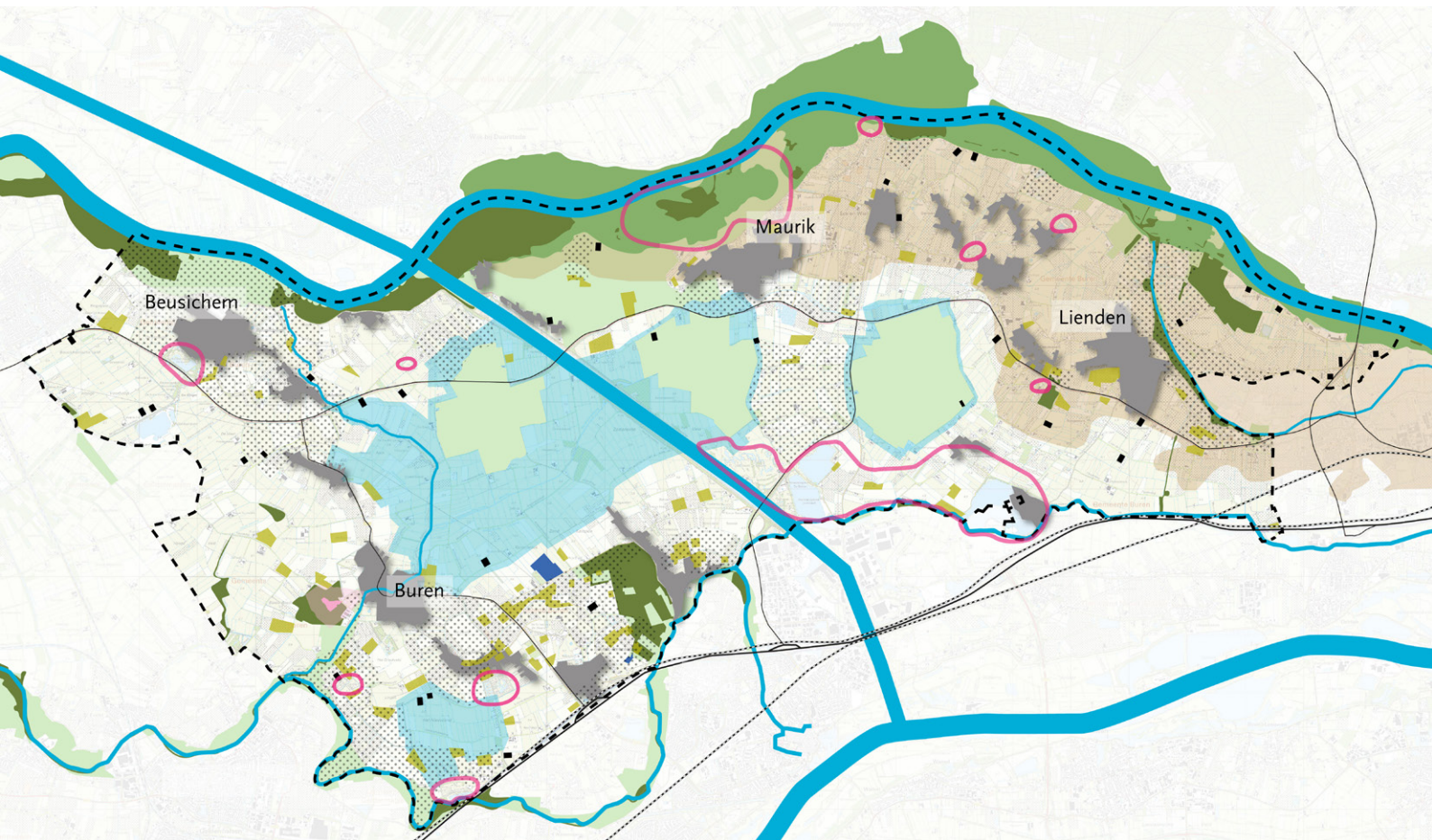
Het landschap op de oude stroomruggen is afwisselend met deels een meer besloten karakter. Daarnaast heb je vanaf de wat hoger gelegen ruggen weidse zichten over de kommen. Het beeld wordt bepaald door fruit- en boomteelt in combinatie met akkers. Elementen zoals de bosjes bij Ommeren zijn verbonden met oude buitens en landgoederen, in dit geval van Echteld en Den Eng.

Kommen

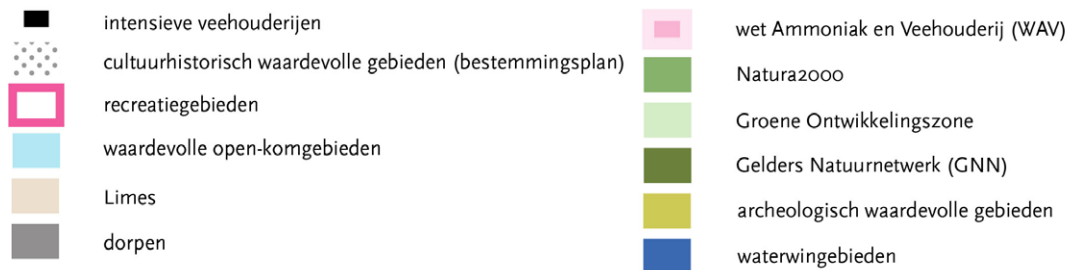
De kommen zijn weids en kenmerken zich door de landschappelijke openheid met een grootschalig karakter. Landbouw en natuur zijn hier de belangrijkste functies. Het grondgebruik is voornamelijk grasland en er is streekeigen beplanting aanwezig in de vorm van populierenrijen en essen. De beplanting is gekoppeld aan de rechte wegen en is het gevolg van de ruilverkaveling. De Mauriksche Wetering stroomt door de kom en is belangrijk voor waterberging, net als de boezemlanden. In dit gebied liggen ook het golfterrein en het recreatiegebied de Beldert.

Ligging niet-grondgebonden bedrijven

De niet-grondgebonden veehouderijbedrijven bevinden zich verspreid over de gemeente. Zowel op de oeverwallen langs de rivier als in de komgebieden en de oude stroomruggen komen niet-grondgebonden veehouderijen voor. Wat opvalt is dat veel bedrijven zich aan de rand van een gebiedstype bevinden. Aan de noordzijde ligt een aantal bedrijven tegen de dijk

Overzicht van grotendeels al het beleid en waardevolle gebieden binnen de gemeente.

aan. In het komgebied ligt een groot aantal bedrijven aan de rand van de kom of (met name aan de rand) van het als waardevol open gebied beschermde deel (op de kaart hiernaast zijn dat de blauwe gebieden).

2.3 Beleid en waardevolle gebieden binnen de gemeente

Binnen de gemeente Buren zijn verschillende beleidslagen en waardevolle gebieden aan te wijzen waar uitbreiding uitgesloten kan worden of waar rekening mee gehouden dient te worden. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn, bijvoorbeeld omdat de locaties dichtbij gevoelige natuurgebieden liggen, vanwege de nabijheid van woonkernen of vanwege de ligging in gebieden met andere belangen, zoals recreatie of openheid.

De kaart geeft een overzicht van het beleid in het buitengebied en laat ook de waardevolle gebieden zien. Een aantal worden hieronder toegelicht.

Waardevolle open komgebieden

Een groot deel van de komgebieden heeft zowel in het LOP als in het bestemmingsplan buitengebied een hoge waarde gekregen, vanwege de kenmerkende openheid van de gebieden en de rol als weidevogelgebied. Zowel het bouwen van gebouwen of bouwwerken wordt in het beleid daarom als onwenselijk gezien.

Natuur

Het buitengebied van de gemeente Buren kent een groot aantal kleinere natuurgebieden en enkele grote. De kleine natuurgebiedjes hangen vaak samen met dijkdoorbraakkolken, verlaten kleiputten, bos of de aanwezigheid van landgoederen. De natuurge-

bieden zijn voor een groot deel aangewezen als natuurgebied in het Gelders Natuurnetwerk. Daarnaast hebben de uiterwaarden hoge natuurwaarden. Deze zijn dan ook aangewezen als Natura 2000 gebieden. Juist ten westen van het stadje Buren komt een WAV-gebied voor. WAV-gebieden zijn natuurgebieden die beschermd worden tegen de uitstoot van ammoniak. In de nabijheid van WAV-gebieden is het voor veehouderijbedrijven niet toegestaan om uit te breiden. Dat wordt de externe werking genoemd. De WAV komt onder de nieuwe Omgevingswet echter te vervallen. Waarschijnlijk komt daarmee de externe werking te vervallen.

2.4 Beschrijving van ons beleid ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van niet-grondgebonden veehouderijen staat beschreven in het bestemmingsplan buitengebied (vastgesteld op 29-09-2009). Hierin hebben alle bedrijven een bouwblok gekregen. Het bouwblok is het vlak waarbinnen alle gebouwen en bouwwerken ten behoeve van de bedrijfsvoering moeten worden opgericht. Binnen het bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen voor bedrijven die willen uitbreiden. Het bestemmingsplan voorziet in de mogelijkheid om binnenplannen een uitbreiding toe te staan met maximaal 50% van het huidige bouwblok tot een maximum van 1,5 hectare. Een bedrijf met een bouwblokgrootte van 0,5 hectare, kan met een wijzigingsbevoegdheid binnen het bestemmingsplan groeien tot een maximale omvang van 0,75 hectare.

Voor nieuwvestiging van niet-grondgebonden bedrij-

Landgoed Soelen.

Eendenkooi.

Landgoed Den Eng.

Natuur in Buren

Overzicht van natuurgebieden in Buren:

- Het natuurreservaat Achter den Haag (Buren);
- Het landgoed Soelen (Zoelen);
- Het natuurreservaat langs de Oude Rijn (Lienden);
- De Wiel (Beusichem);
- De oude kleiput aan de Woerdsestraat (Kerk-Avezaath);
- Het landgoed Djoerang (Zoelen);
- Het bosje aan de Haagweg (Maurik);
- Het bosje aan de Dwarsweg (Eck en Wiel);
- De kolk bij Rustenburg (Ingen);
- Het landgoed Den Eng (Ommeren);
- Het bosje aan de Ommerenveldseweg (Ommeren);
- Oude klei- en zandputten in de Marspolder (Lienden).
- In het komgebied betreft het de navolgende gebieden:
- Het natuurreservaat aan de Mauriksche Wetering (Maurik, Zoelen);
- De eendenkooi in het Beusichemsche Veld (Beusichem);
- De bosjes aan de Molenkade (Beusichem);
- De bosjes aan de Broeksteeg (Beusichem);
- De bosjes aan de Groene Straat (Asch);
- De bosjes aan de Assche Wetering (Buurmalsen).

Mauriksche Wetering.

Bosje aan de Ommerenveldseweg.

De Marspolder.

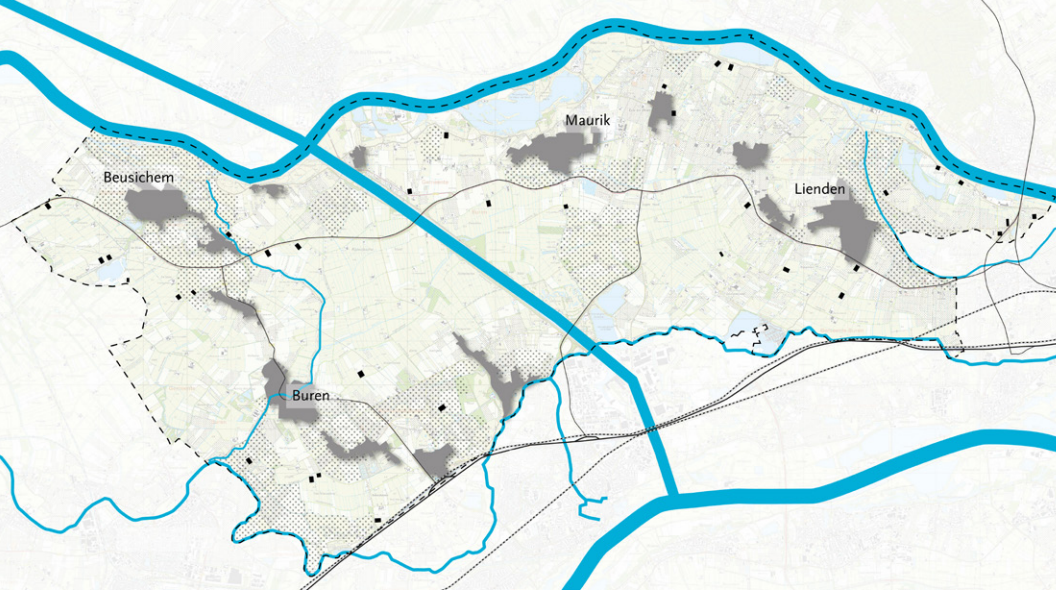
Volksgezondheid

Volksgezondheid is belangrijk thema binnen de gemeente Buren. Daarnaast komt dit thema ook terug in de Omgevingsverordening van de provincie Gelderland en is er een Gelderse Gezondheidswijzer waar veehouderijen een belangrijk thema zijn.

De gezondheidsrisico's voor omwonenden van veehouderijen hangen voornamelijk samen met fijnstof, endotoxinen en geur. Fijnstof gerelateerd aan veehouderijen en endotoxinen kunnen leiden tot luchtwegklachten. Geur kan leiden tot hinder en misselijkheid en hoofdpijn. Het is daarom van belang dat deze emissies beheerst worden om effecten te verminderen (bron: GGD Gelderland-Zuid).

Binnen het plussenbeleid werkt het thema gezondheid door op de volgende manieren:

- Het wordt meegenomen in de planologische afweging van de gemeente.
- Er wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van kwetsbare functies zoals wonen en recreatie.
- In het onderdeel milieu en water (zie paragraaf 4.2) worden plussen genoemd, als onderdeel van de tegenprestatie, die een relatie hebben met gezondheid.

Cultuurhistorisch waardevolle gebieden (in arcering).

De cultuurhistorisch waardevolle gebieden in Buren

In het agrarisch oeverwalgebied betreft het de navolgende gebieden:

- Oud bouwland bij Beusichem en Zoelmond, met relictten van oude rivierlopen, een dijkdoorbraakkolk (De Wiel bij Beusichem), kenmerkende verkavelingen en waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- De Aalsdijk bij Zoelmond en bijbehorend voorland, met relictten van oude rivierlopen, dijk en dijkdoorbraakkolken en waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied Zandberg, met donken en een kenmerkend bewoningspatroon;
- Oud bouwland bij Erichem, met kenmerkende verkavelingen en waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied langs de Linge en langs de Korne; met relictten van oude rivierlopen, kaden, huisterpen, woerden, kenmerkende verkavelingen en een kenmerkend bewoningspatroon;
- Het landgoed Soelen en oud bouwland bij Zoelen en Kerk-Avezaath, met relictten van oude rivierlopen, huisterpen, woerden, kenmerkende verkavelingen en een kenmerkend bewoningspatroon;
- Het gebied langs de Mauriksche Wetering ten zuiden van Maurik, met relictten van oude rivierlopen en waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied Hornixveld, met relictten van oude rivierlopen, huisterpen en een kenmerkend bewoningspatroon;
- Het gebied rond Huis te Wiel, waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied rond de kolk bij Rustenburg bij Ingen, met dijkdoorbraakkolk en waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied rond Den Eng bij Lienden/Ommeren, waar vanouds weinig bewoning voorkomt;
- Het gebied langs de Oude Rijn bij Lienden, met relictten van oude rivierlopen, dijk, dijkdoorbraakkolken;

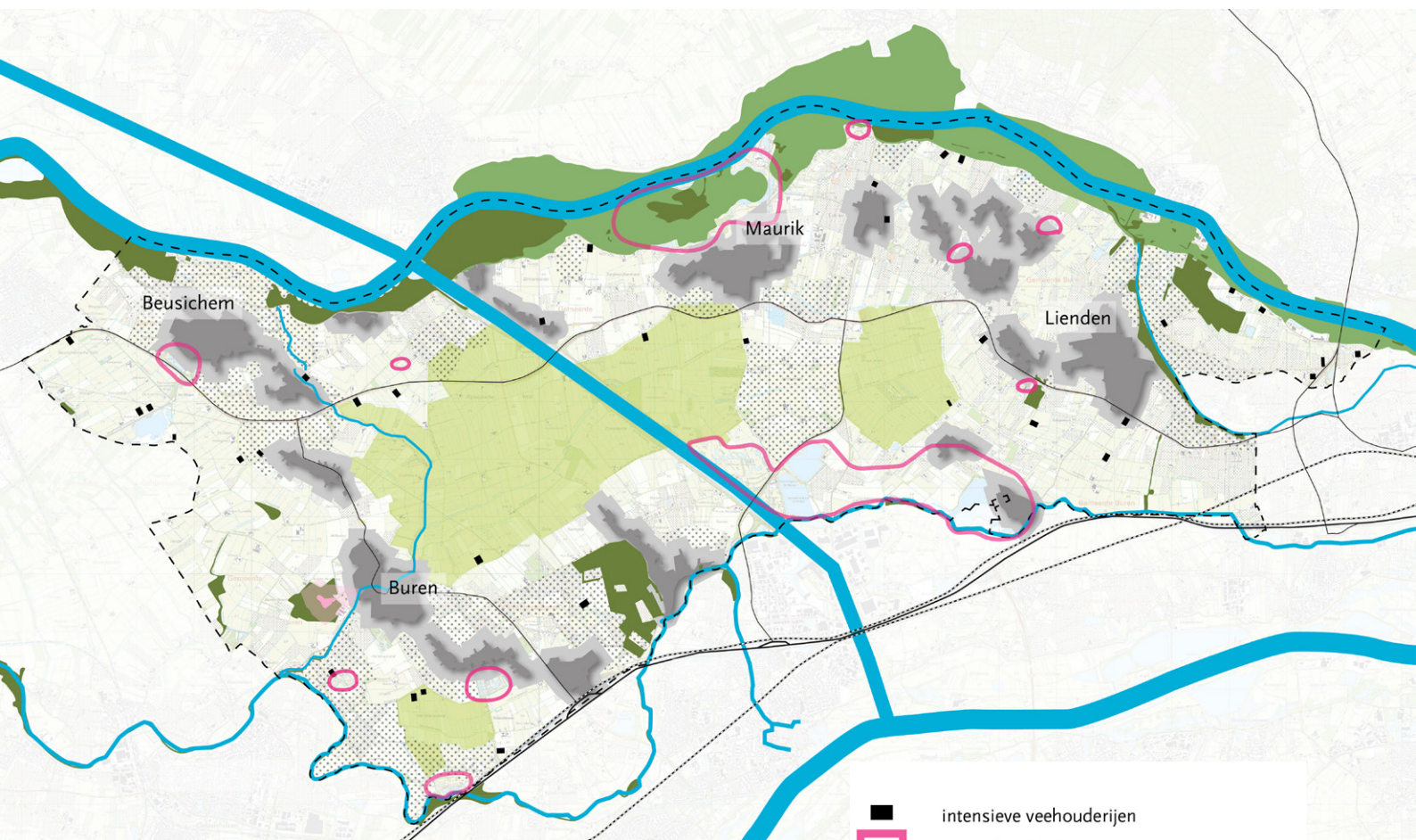
- Het gebied tussen de Parkstraat en de Rijnbandijk, ten zuidwesten van het voormalige huis Ottenstein, met kromakkers.

In het kader van een verdere ontwikkeling van de LNC-waarden en het recreatief medegebruik, wordt gestreefd naar het behoud en eventueel naar het herstel van de cultuurhistorische waarden van deze gebieden. Ontwikkelingen die deze waarden aantasten zullen worden tegengegaan.

ven worden in het bestemmingsplan geen mogelijkheden geboden.

2.5 Onze kijk op de niet-grondgebonden veehouderij

De gemeente Buren ziet zichzelf als een hoofdzakelijk agrarische gemeente, waar de ontwikkeling van de agrarische sector wordt ondersteund. De gemeente wil bestaande niet-grondgebonden bedrijven mogelijkheden voor ontwikkeling geven, mits de genoemde gebiedswaarden zich daartegen niet verzetten. Tegelijk streeft de gemeente, gezien de kenmerken van het waardevolle rivierenlandschap, naar de ontwikkeling van een economisch en ecologisch duurzame landbouw. De omvang van de bebouwing van niet-grondgebonden agrarische bedrijven kan botsen met de ter plekke aanwezige kwaliteiten.

- intensieve veehouderijen
- recreatiegebieden
- waardevolle open-komgebieden
- cultuurhistorisch waardevolle gebieden
- dorpen met kernrandzone
- wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)
- Natura2000
- Gelders Natuurnetwerk (GNN)

Uitsluitingsgebieden in beeld.

3. Hoe werkt het plussenbeleid?

3.1. Inleiding

Voordat een initiatiefnemer met het plussenbeleid aan de slag kan gaan, worden er verschillende stappen doorlopen:

- De planologische afweging en de vaste randvoorwaarden.
- Valt het initiatief binnen de mogelijkheden van het plussenbeleid?
- Spelregels voor de toepassing van het plussenbeleid.
- Omgevingsdialoog.
- Indiening en beoordeling.

3.2. De planologische afweging en de vaste randvoorwaarden

Het plussenbeleid van de gemeente komt niet in de plaats van de normale planologische afweging, die de gemeente maakt bij een uitbreiding. De gemeente hanteert bij nieuwe initiatieven altijd een vaste set aan randvoorwaarden. Dit is lokaal maatwerk. Deze voorwaarden zijn doorgaans benoemd in het bestem-

mingsplan of zijn het gevolg van ander beleid of regeling. Dat verandert niet bij de inzet van het plussenbeleid. Voor de uitbreiding van niet-grondgebonden agrarische bedrijven in de gemeente Buren gelden de volgende randvoorwaarden:

- Voldoen aan de vaste milieunormen, zoals de normen in de geurverordening. Ook de salderingsregeling (zie paragraaf 4.2¹) is onderdeel van de vaste randvoorwaarden.
- Ammoniak. Geen overschrijding van ammoniak in WAV-gebieden en Natura 2000 gebieden.
- Landschap. Landschappelijke inpassing vereist.
- Watertoets. Hydrologisch neutraal ontwikkelen. Hiertoe wordt een watertoets procedure uitgevoerd.
- Welstandseisen op basis van de welstandsnota.
- Basiseisen ten aanzien van de inrichting en (brand)veiligheid van dierenverblijven.
- Het mag niet gaan om etagestallen. Er mogen geen dieren in een tweede bouwlaag worden gehouden.

¹ Bij de uitbreiding van een veehouderij dient een bedrijf helft van de bestaande overschrijding van de geurnorm weg te nemen.

Kwaliteit	Spelregels stellen bij toepassing plussenbeleid	Geen toepassing plussenbeleid	Prioritering toekennen aan een maatschappelijke investering
Waardevol open landschap		Het Plussenbeleid is alleen toepasbaar als in een onafhankelijk advies is aangetoond dat de waardevolle openheid niet aangetast wordt.	
Open komgebieden buiten het waardevol open landschap	Spelregels voor de inrichting van het bouwblok om de openheid of zichtlijnen zoveel mogelijk te borgen.		
Cultuurhistorisch waardevol gebied	Spelregels om de cultuurhistorisch waardevolle kwaliteiten niet aan te tasten.		
Nabijheid kernrand		Binnen 100 meter wordt plussenbeleid uitgesloten (grens bouwblok).	Tussen 100 en 250 meter wordt prioriteit gegeven aan het terugdringen van milieubelasting.
Nabijheid natuurgebieden (Natura 2000 en GNN)			Binnen de invloedssfeer (in elk geval 100 meter) investeringen die ten goede komen aan de natuurkwaliteit ter plekke.
WAV gebieden ¹		Wettelijke verplichting om uitbreiding van niet grondgebonden veehouderijen tegen te gaan.	
Nabijheid recreatiegebieden			Binnen 100 meter of bij aantoonbare geurhinder geldt een investering in de vermindering van de geuruitstoot als prioriteit.

¹ Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV)

Toelichting bij de tabel: in de notitie 'VNG bedrijven en milieuzonering' wordt voor varkenshouderijen en kippenhouderijen uitgegaan van een afstand van 200 meter tussen de veehouder en gevoelige bestemmingen zoals wonen. De GGD adviseert op basis van onderzoek naar gezondheidsaspecten van veehouderijbedrijven dat binnen een straal van 250 meter het voorzorgsprincipe leidend zou moeten zijn. Dit betekent bij nieuwbouw en planontwikkeling geen intensieve veehouderij in een straal van 250 meter van gevoelige bestemmingen bouwen én geen gevoelige bestemmingen binnen 250 meter van intensieve veehouderijen bouwen. 'VNG bedrijven en milieuzonering' biedt de mogelijkheid om af te wijken van deze aanbevolen afstand aangetoond wordt dat de milieusituatie niet verslechterd. Het is gebruikelijk om met maximaal 50% van deze afstand af te wijken. Daarom kiezen we in het plussenbeleid voor een afstand van 100 meter waarbinnen het plussenbeleid niet van toepassing is. Binnen 100 meter en de door de GGD aanbevolen afstand van 250 meter geldt een ja, mits benadering. Aangetoond moet worden dat de milieusituatie na de uitbreiding verbetert.

- Draagvlak van de wegen om een eventuele toename aan (zwaar) verkeer te kunnen opvangen. Als dit niet het geval is, kan de gemeente aan de aanvrager een financiële bijdrage vragen om de weg te verbeteren.

3.3 Valt een initiatief binnen het plussenbeleid?

In hoofdstuk 2 is een groot aantal kwaliteiten en kenmerken van het buitengebied in de gemeente Buren benoemd. De gemeente vindt al deze kwaliteiten

belangrijk om bij de ontwikkeling van niet-grondgebonden veehouderijen te betrekken. Dat kan op drie manieren:

- Door extra voorwaarden te stellen aan de inrichting van de locatie.
- Door het plussenbeleid niet toe te passen. Een doorontwikkeling van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven boven 1,5 hectare is dan niet toegestaan.
- Door aan een bepaald aspect een prioritering toe te kennen. Dat betekent dat bij de keuze voor een maatschappelijke investering de genoemde kwaliteit in elk geval opgenomen moet worden.

In de tabel op de pagina hiernaast staan onze keuzes benoemd.

3.4 De spelregels

Hieronder gaan we in op een aantal spelregels die we hanteren bij de toepassing van het plussenbeleid:

- De ondernemer verricht een tegenprestatie ter hoogte van 15 à 20 euro per m² uitbreiding. De bandbreedte maakt het mogelijk om maatwerk toe te passen.
- De tegenprestatie is altijd fysiek van aard en waar mogelijk ruimtelijk relevant.
- Tegenprestaties mogen alleen aanvullende (bovenwettelijke) maatregelen zijn (dus ook buiten de eisen die het bestemmingsplan al stelt). Zie paragraaf 3.2 voor de vaste voorwaarden.
- De tegenprestatie wordt in principe voorafgaand of tijdens de bouw geleverd. Als dit niet mogelijk is, bijvoorbeeld in verband met het plantseizoen, dan kan een gemeente nadere afspraken maken in

een anterieure overeenkomst.

- De tegenprestatie wordt in principe op, of zo dicht mogelijk bij de initiatieflocatie gerealiseerd. Tenzij dit niet mogelijk is of nodig wordt gevonden.
- De 'plus' (ofwel de maatschappelijke investering) moet bestaan uit minimaal drie onderdelen. Een ondernemer kan zich dus niet geheel richten op één type investering, tenzij het niet doelmatig is om in meerdere onderdelen te investeren en gemeente, omwonenden en ondernemers het daarover eens zijn.
- De gemeente kan van tevoren een prioriteit leggen bij één type 'plus' als de lokale omstandigheden daarom vragen. De gemeente kan dit bij de beoordeling van een aanvraag beslissen. Voor enkele gebieden is dat in dit boekje op voorhand al aangegeven (zie tabel op de pagina hiernaast).
- De gemeente beoordeelt eventuele tegenstrijdigheden van de plussen. Als een plus een nadeel voor een ander kwaliteitsaspect blijkt te hebben, dan kan de gemeente de plus uitsluiten.
- De ondernemer moet met zijn buurt overleggen over zijn initiatief. Dit wordt in het kader van de Omgevingswet een 'omgevingsdialoog' genoemd.
- De ondernemer is verplicht om de afgesproken investeringen in stand te houden.

3.5 Omgevingsdialoog

In principe gaat het tijdens de omgevingsdialoog om de vraag 'hoe' een initiatief kan worden gerealiseerd en niet zozeer 'of'. De gemeente beslist aan de voor kant of 'in principe' medewerking kan worden verleend alvorens een ondernemer verplicht is om zijn of haar buurt te betrekken. De gemeente kan echter de omvang van het initiatief nog laten afhangen van de

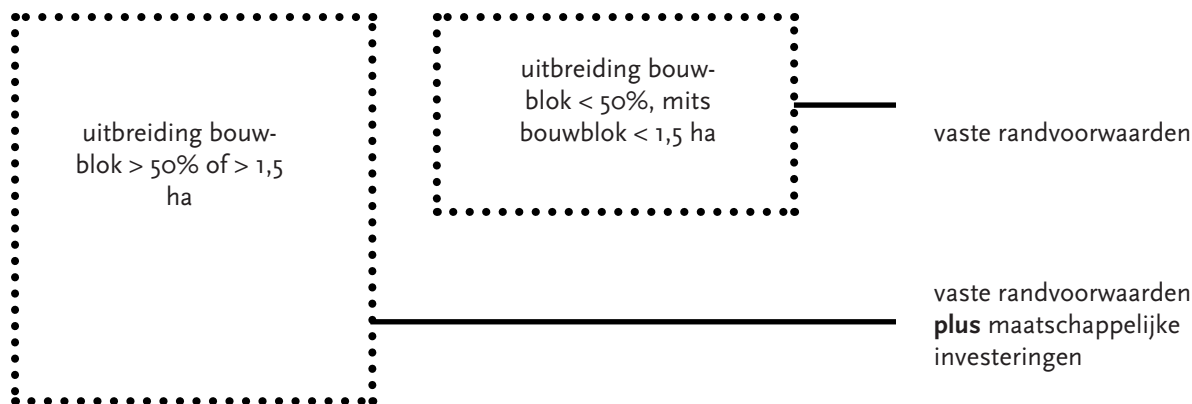
meningen en argumenten uit de buurt. Dat dient dan tevoren expliciet duidelijk te zijn gemaakt aan de ondernemer, zodat diegene weet waar hij of zij aan toe is. Voor de omgevingsdialoog gelden enkele spelregels:

- Er worden buurtgenoten uitgenodigd in een straal van minimaal 200 meter aangevuld met bewoners, die daar net buiten wonen, maar waarvan het leefgebied onlosmakelijk deel uitmaakt van het gebied binnen de straal van 200 meter (b.v. zelfde straat of buurtschap). De ondernemer zoekt dus naar logische grenzen. Als er binnen 200 meter nauwelijks mensen wonen, dan wordt in de ring daaromheen gekeken of er mensen worden beïnvloed door de ontwikkeling (door bijvoorbeeld zicht, milieuaspecten, verkeer en geur). In dat geval wordt in een grotere cirkel mensen uitgenodigd. Daarnaast wordt ook de gemeente uitgenodigd bij het gesprek.
- Er dient een verslag te worden gemaakt van de bijeenkomst, die aan alle betrokkenen beschikbaar wordt gesteld en als bijlage bij het bestemmingsplan wordt gevoegd.
- Buurtgenoten worden betrokken bij de keuze voor de maatschappelijke investering. Alleen als de gemeente een prioriteit heeft uitgesproken, dan ligt van tevoren een deel van de investering vast. De ondernemer geeft uiteindelijk aan welke investeringen hij of zij wil doen, met een goede motivering. De gemeente beslist formeel.

3.6 Indiening en beoordeling

Indiening

De initiatiefnemer dient bij het wijzigingsplan van de aanvraag een aantal documenten in te dienen om in aanmerking te komen voor het plussenbeleid.

Schematische weergave van de eisen die worden gesteld van een ontwikkeling buiten het bestemmingsplan.

- Verslag van de omgevingsdialog.
- Een document met daarin een heldere toelichting van de gekozen plussen. In het geval van een investering in ruimtelijke kwaliteit betreft dit bijvoorbeeld een inrichtingstekening met daarop de voorstellen voor versterking van landschap, natuur en water. Bij landschappelijke investeringen dient daarnaast het assortiment en aantallen worden aangeleverd. Een ander voorbeeld is een overzicht van de materialen en een visual of referentiebeeld met betrekking tot de beeldkwaliteit van de architectuur.
- Kostenoverzicht ten aanzien van de plussen.

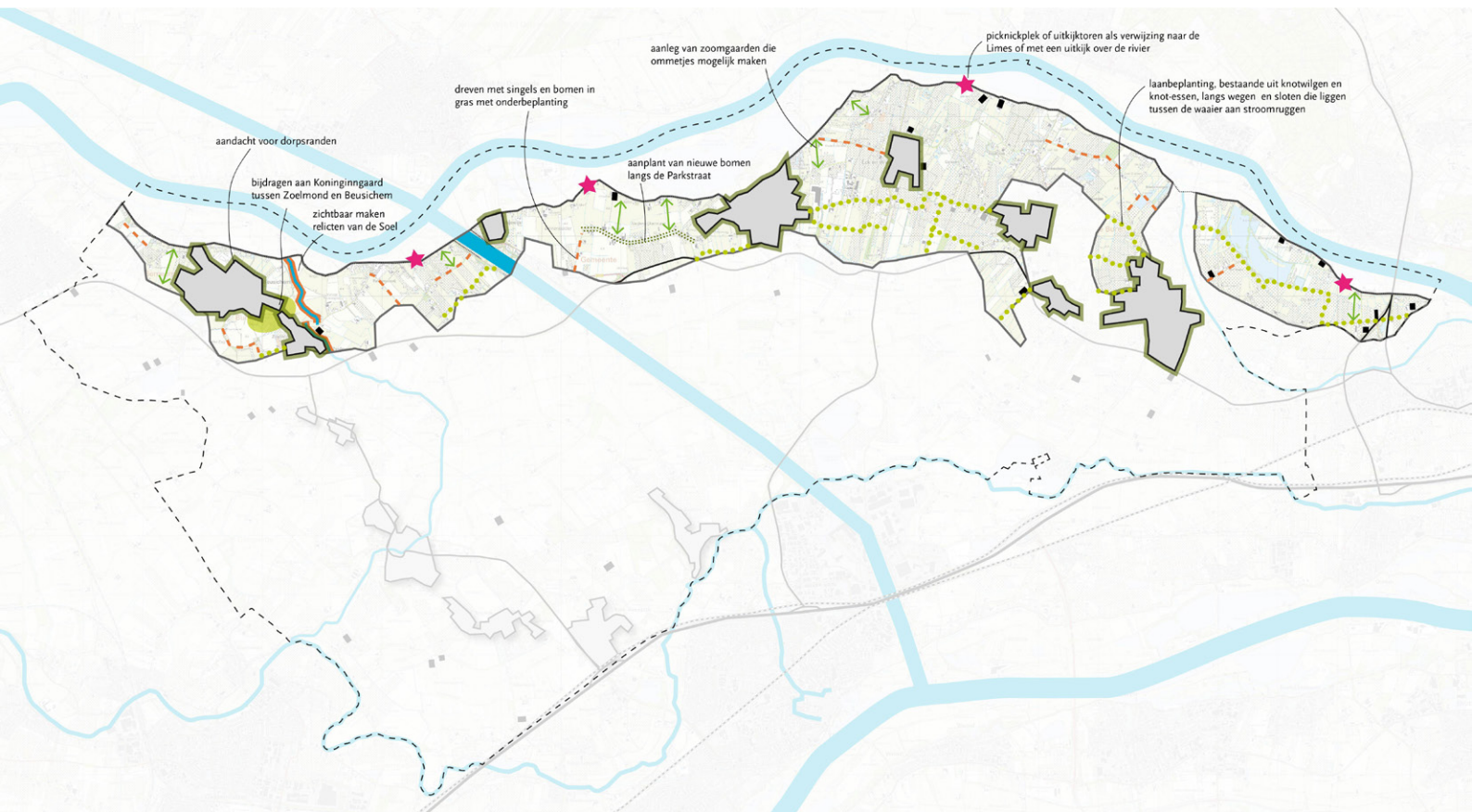
Beoordeling

Het is belangrijk dat een initiatiefnemer in zijn of haar plan ingaat op de argumenten van omwonenden om bepaalde investeringen wel of niet te doen. Dat vraagt een hoge kwaliteit van het buurtgesprek. Deze mag niet gaan over standpunten en meningen, maar over de argumenten die zijn geleverd. Op basis van de ar-

gumenten kan een initiatiefnemer gericht aanpassingen doen. Een initiatiefnemer hoeft niet letterlijk alles over te nemen van het buurtgesprek, er mag gemotiveerd worden afgeweken. Als een ondernemer en zijn buurt het oneens zijn over de te nemen maatregelen, kan de gemeente op basis van alle argumenten de doorslag geven over de plussen.

Het definitieve oordeel over het plan wordt geveld door het college en de raad van de gemeente. Zij worden gevraagd te beoordelen of:

- Het plan voldoet aan de basisvereisten, zoals een bijdrage van 15 à 20 euro per m² uitbreiding;
- De opmerkingen uit de omgevingsdialog zijn betrokken in het plan met een goede onderbouwing;
- Er rekening is gehouden met de andere prioriteiten die de gemeente (in haar beleid of bestemmingsplan) heeft gesteld;
- Het plan bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving.

Gebiedsgerichte ingrediënten voor de oeverwallen van de Lek en Nederrijn.

4. De plussen

De maatschappelijke tegenprestaties kunnen uit meerdere onderdelen bestaan. In deze paragraaf staan de tegenprestaties in algemene zin benoemd. Per gebied kunnen door lokale omstandigheden bepaalde investeringen prioriteit krijgen of juist worden uitgesloten. De maatschappelijke tegenprestaties zijn verdeeld in verschillende categorieën:

- Ruimtelijke kwaliteit. Denk aan landschapselementen, natuurwaarden, beeldkwaliteit en architectuur.
- Milieu en water. Denk daarbij aan maatregelen op het gebied van water, verdroging, luchtkwaliteit en geluidskwaliteit. In deze categorie zit ook het aspect van volksgezondheid verwerkt.
- Dierenwelzijn. Denk aan extra ruimte voor dieren, meer daglicht en weidegang (enkel ruimtelijke ingrepen).

Met de genoemde categorieën wordt aangesloten bij thema's die de provincie Gelderland heeft benoemd waarbinnen gezocht moet worden naar maatschappelijke tegenprestaties. De invulling van de tegenprestaties is regionaal maatwerk. De hieronder weergegeven richtingen voor maatschappelijke tegenprestaties vanuit de verschillende categorieën zijn toegeschre-

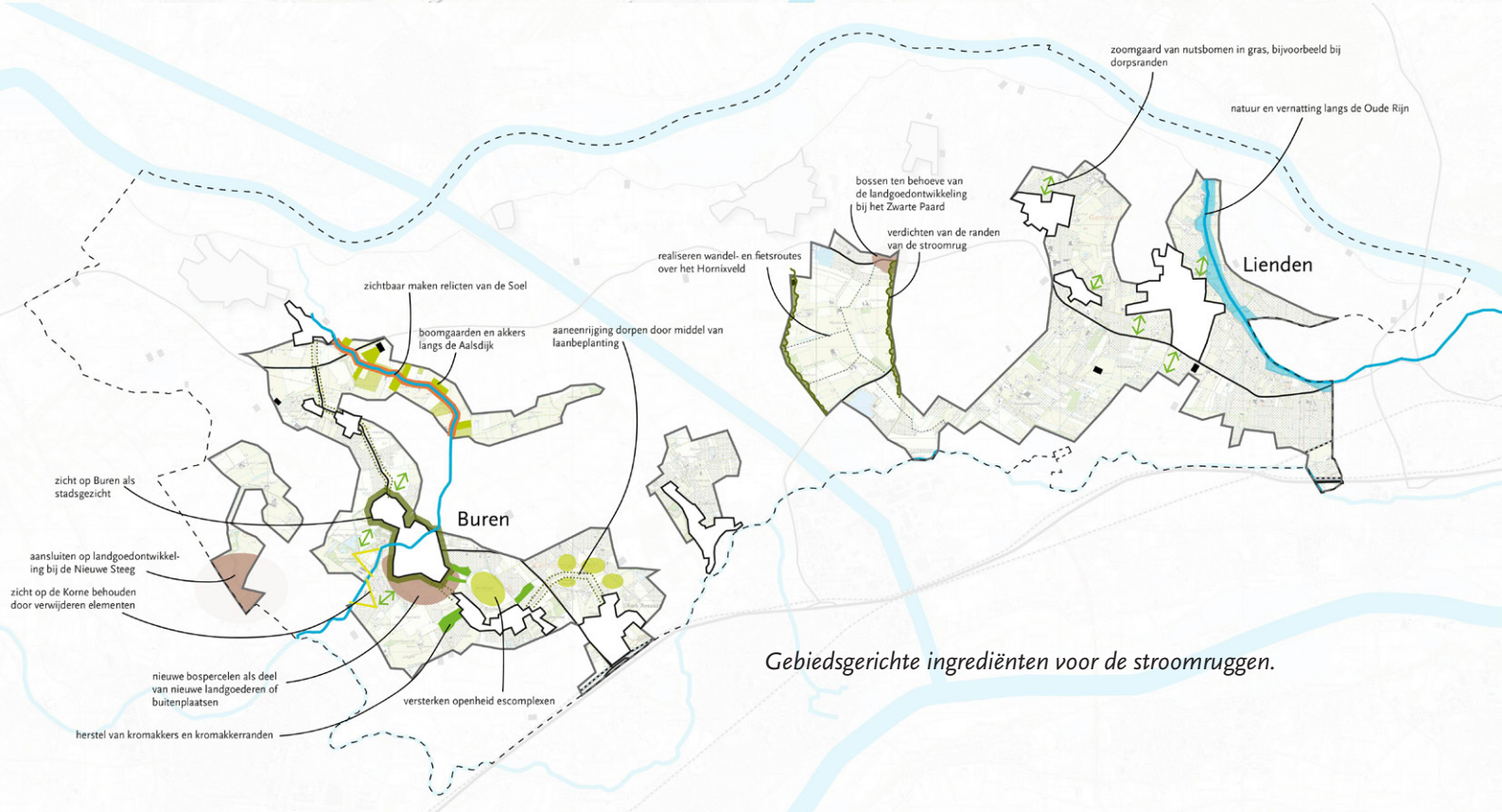
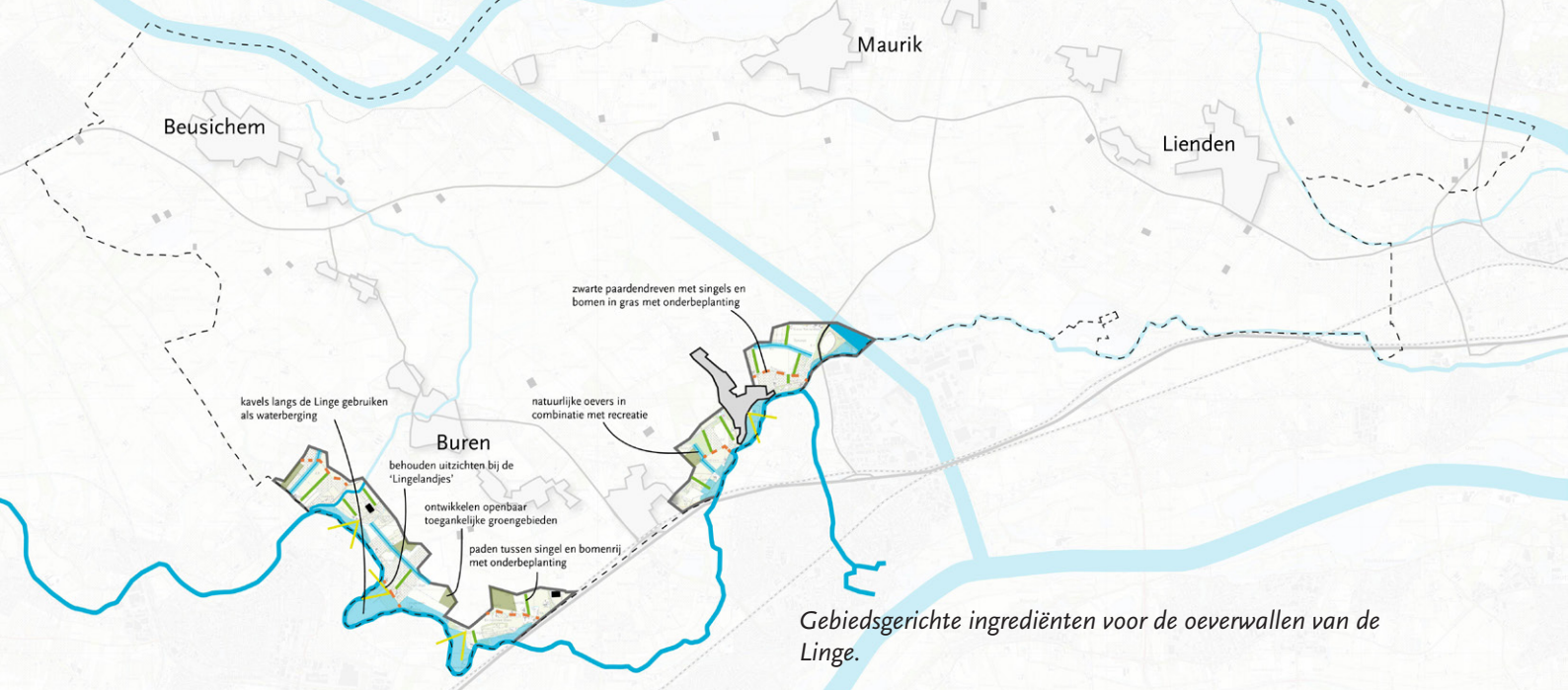
ven naar agrarische bedrijven.

Maatwerk

Naast de mogelijkheden in dit hoofdstuk staan we ook open voor andere plussen, die door een ondernemer en/of zijn omgeving zijn bedacht. We gaan als gemeente graag uit van maatwerk om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Ook kunnen nieuwe technieken naar verloop van tijd tot nieuwe oplossingen leiden.

4.1 Ruimtelijke kwaliteit

In deze paragraaf worden voorbeelden van mogelijke tegenprestaties gegeven, die een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit kunnen opleveren. De lijst met ingrediënten is echter inspirerend bedoeld. De lijst is niet uitputtend en geldt bovendien voor een heel gebied. De situatie kan per locatie aanzienlijk verschillen. Ondersteuning van een landschapsdeskundige kan zinvol zijn om tot de juiste mix aan maatregelen te komen. Er is een onderverdeling gemaakt in natuur en landschap, water, architectuur en erfinrichting, sloop van stallen en beleving.

Natuur en landschap

Gebiedsgerichte ingrediënten voor de oeverwallen van de Lek/Nederrijn:

- Hoogteverschil tussen de oeverwallen en de kommen zichtbaar houden en versterken.
- Aandacht voor de relatie tussen de dijk, rivier en kom.
- Aandacht voor overgangen van dorp naar omgeving.
- Aansluiten bij het kleinschalig landschap met beslotenheid en afwisseling door akkers, laanboom- en fruitteelt, boomgaarden, elzenhagen, slingerende linten met (dijk)bebouwing en bijzondere erfbeplantingen (aansluiten bij gebiedseigen beplanting).
- Bijdragen aan Koninginnegaard tussen Zoelmond en Beusichem.
- Zichtbaar maken relictten van de Soel, het voormalig stroomgebied ligt (deels) in dit gebied.
- Aanplant van nieuwe lindes, paardenkastantjes of notenbomen langs de Parkstraat.
- Dreven met singels en bomen (eik, linde, paardenkastanje, es) in gras met onderbeplanting.
- Zoomgaarden als landschapsversterking. Een zoomgaard is een openbare strook met noten- of fruitbomen die dwars op de linten en de rivierdijk ommetjes mogelijk maken, bijvoorbeeld aan de noord- en westkant van Maurik.
- Picknickplek of uitkijktoren als verwijzing naar de Limes of uitkijkt over de rivier. Klompenpaden aanleggen.
- Laanbeplanting langs wegen die de dorpen verbindt (dit zijn wegen die niet over de oude stroomruggen lopen, maar juist op een wat lagere dijk liggen tussen de waaier aan stroomruggen). Laanbeplanting bestaande uit knotwilgen, knotessen en hoogstamfruit in de slootkant. Langs de kleinere wegen zijn amper wegbeplantingen aanwezig, de beplanting is veelal gekoppeld aan

de erven.

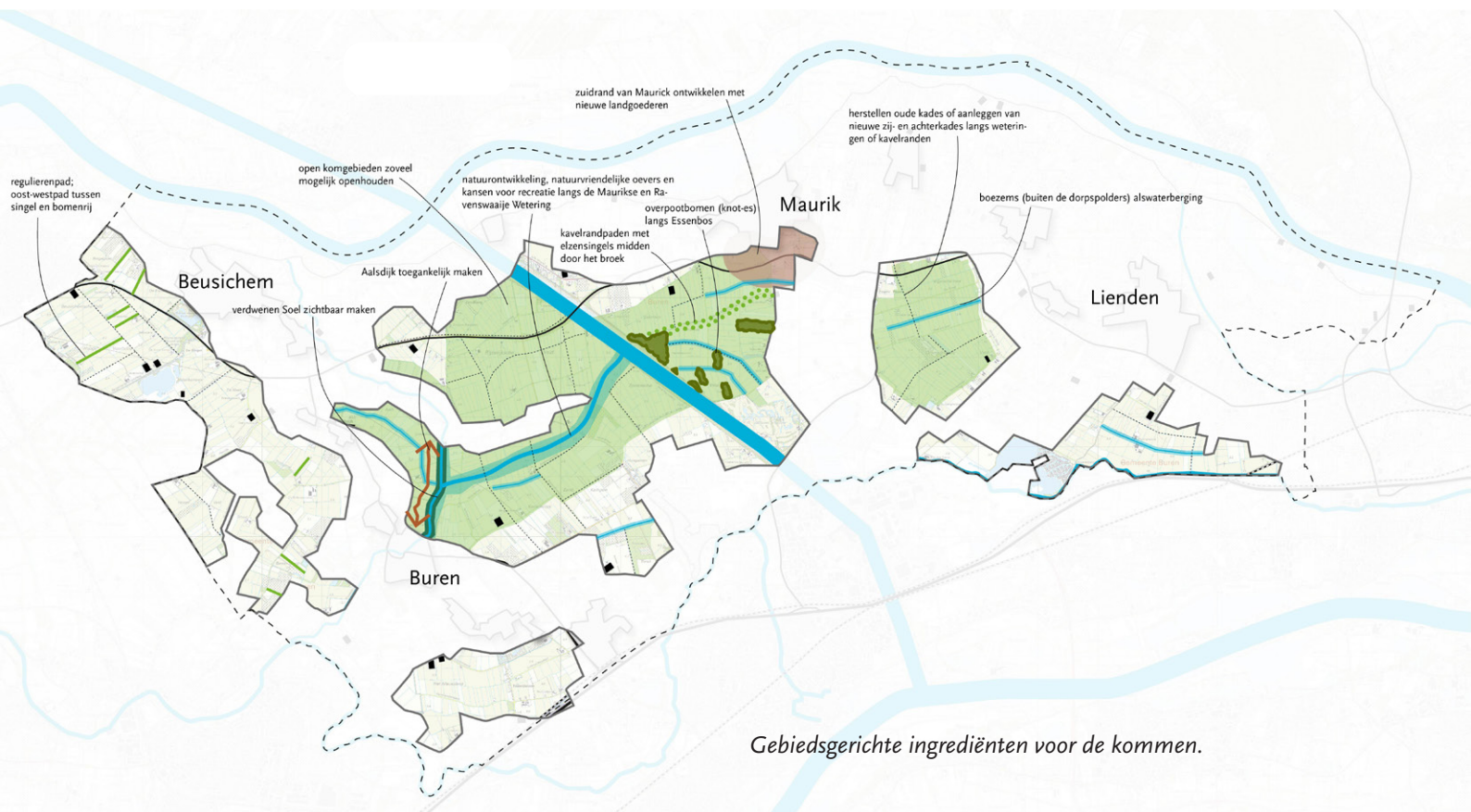
- Verkeersveiligheid op plattelandswegen.

Gebiedsgerichte ingrediënten voor de oeverwallen van de Linge:

- Aansluiten bij het fijnmazige en afwisselende landschap van boomgaarden met boom-en fruitteelt, kleine weides, grienden en natte percelen.
- Aandacht voor de bijzondere zichten op de Linge en de bijzondere dorpsgezichten.
- Aandacht voor bijzondere elementen zoals krommakers, wielen, rabaten en huisterpen.
- Kavel langs de Linge gebruiken als waterberging.
- Paden tussen singel en bomerij, eventueel met onderbeplanting zoals hondsroos en sleedoorn (aansluiten bij gebiedseigen beplanting).
- Kansen voor (routegebonden) recreatie, waterrecreatie en (kleinschalige) verblijfsrecreatie met daarbij gericht op de beleving van cultuurhistorie of het landschap. Bijdragen aan recreatieve verbindingen tussen Tiel, Maurik en Lienden.
- Aansluiten bij patroon van kavelranden met beplanting aangelegd in het kader van de ruilverkaveling.
- Zwartepaardendreven met singels en bomen (eik, linde, paardenkastanje, es) in gras met onderbeplanting.
- Behouden uitzichten bij de 'Lingelandjes'.
- Ontwikkelen openbaar toegankelijke groengebieden.
- Hergebruik van cultuurhistorische objecten zoals landhuizen, molens, kerken, boerderijen.
- Verkeersveiligheid op plattelandswegen.

Gebiedsgerichte ingrediënten voor de oude stroomruggen:

- Oude stroomruggen, zoals het Hornixveld, herkenbaar houden in het landschap ten opzichte van

de kommen. Onderscheid tussen kom en stroomrug versterken, bijvoorbeeld door het gebruik van meer beplanting en fruit- en boomteelt (aansluiten bij gebiedseigen beplanting). Zoals boomgaarden langs de Aalsdijk en akkers.

- Aandacht voor de weidse zichten over de kommen.
- De hoogteverschillen in het landschap zichtbaar houden en versterken als gevolg van de oude rivier.
- Bijdragen aan landgoederen in Zoelen, Beusichem en de landgoedontwikkeling bij de Nieuwe Steeg. Nieuwe bospercelen als deel van nieuwe landgoederen of buitenplaatsen aan zuidrand Buren. Bosjes bij Ommeren verbinden aan de buitens en landgoederen van Echteld en Den Eng
- Ontsluiten cultuurhistorische plekken en relictten zoals het zichtbaar maken van relictten van de Soel, het voormalig stroomgebied ligt (deels) in dit gebied.
- Zicht op Korne behouden door verwijderen elementen.
- Zicht op Buren als stadgezicht.
- Natuur en vernatting langs de Oude Rijn.
- Zoomgaard van nutsbomen in gras bijvoorbeeld langs dorpsrand.
- Aanpakken van missing links in padennetwerk.
- Koppeling natuurontwikkeling aan recreatie.
- Aaneenrijging dorpen door middel van laanbeplanting.
- Verkeersveiligheid op plattelandswegen.

Gebiedsgerichte ingrediënten voor de kommen:

- Overgang tussen oeverwal en kom zichtbaar houden en contrast versterken.
- De komgebieden open houden, aansluiten bij het

grootschalige karakter en de weidsheid.

- Kiezen voor streekeigen beplanting, in de kommen bijvoorbeeld met populierenrijen en essen. De beplanting is voornamelijk gekoppeld aan de wegen. Hiervoor kan het oorspronkelijke ruilverkavelingsplan als inspiratie gebruikt worden.
- Aanleggen van beplanting om de Betuweroute en de snelweg minder op te laten vallen.
- Behouden noord-zuid zichtlijnen over de boezems tussen de polders door.
- Herstellen oude kades of nieuwe zij- en achterkades aanleggen langs weteringen of kavelranden en verbinden van bestaande kades. Op deze kades wandelpaden aanleggen. De kaden deels beplanten met struweelhagen (let op openheid) en enkele picknickplekken langs kades. Bijvoorbeeld een meikade in de berm van de N320, het herstel van het Zeedijkvoetpad, de Heeskampse Kade en De Zeeg en een regulerenpad; oost-westpad tussen singel en bomenrij, met eventueel onderbeplanting.
- Boezems (buiten de dorpspolders) als waterberging.
- Natuurontwikkeling, bijvoorbeeld door middel van natte hooilanden en natuurvriendelijke oevers, en kansen voor recreatie langs de Maurikse en Ravenswaaije Wetering.
- Toegankelijk maken van de Aalsdijk.
- Verdwenen stroompje de Soel zichtbaar maken, bijvoorbeeld door graven 'Soelmeander' (slingervormige poel in hooiland).
- Kavelrandpaden met elzensingels langs de Oostereindweg midden door het Broek.
- Overpootbomen (knot-es) langs Essenbos.
- Zuidrand van Maurik ontwikkelen nieuwe landgoederen.
- Verkeersveiligheid op plattelandswegen.

Ruilverkaveling

De ruilverkaveling in de gemeente Buren is onderdeel van de eerste, in de serie van vier ruilverkavelingen, in het rivierengebied. Dit is de periode: Klasje van Bijhouwer, uit 1947-1951. In alle periodes is de bodemkaart en de geomorfologische kaart sturend geweest in de opbouw van het gebied. De vier periodes zijn verschillend van elkaar doordat er in iedere periode met een andere samenhangende compositie van beplantingen gewerkt is. Het grootste verschil is te merken in de kommen. In de eerste periode, waarvan de gemeente Buren onderdeel van was, zijn de kades van de oude dorpsolders sturend.

Bij het ontginnen van de kom werden er nog geen boerderijen verplaatst naar de kom. De nieuwe boerderijen werden aan de rand van het dorp gebouwd.

Opvallende kenmerken voor deze eerste ruilverkaveling (gericht op de kom):

- Nieuwe boerderijen kregen erfbeplantingen.
- Lintvormige wegbeplantingen langs nieuwe wegen
- Sparen van de eendenkooien.
- Schermen van bomen en struiken als lijnvormige elementen in en aan de rand van de kom.
- Kades zo goed mogelijk behouden.
- De beplanting bestond voornamelijk uit schietwilgen en populieren.

“Een bijzonder element op het landschapsplan voor Mauriksche Wetering - in vergelijking met de andere ontwerpen uit deze periode vormt die wetering zelf.

In deze ruilverkaveling is deze namelijk één van de elementen in de kom die een welhaast parkachtige aankleding hebben gekregen. Ook een rivierduin ten zuiden van het Weteringse Veld (bij het Kroeghoutje) heeft een speciale beplanting gekregen. Die laatste is nog deels aanwezig, maar opgenomen in een veel later aangebrachte doorgaande wegbeplanting.

De beplanting van de Mauriksche Wetering tussen het Kroeghoutje en het Amsterdam-Rijnkanaal is er nog en vormt nu een kathedraal midden in de kom.

Hier kun je ervaren wat een langgerekt populierenweide wisselend van breedte en in combinatie met het water en de oevers van de wetering voor een allure kunnen opleveren. Naast deze speciale elementen zijn ook enkele oude kades van de dorpsolders in de beplanting gezet. In dit ontwerp is dus voor een parkachtige benadering van de kom gekozen.

Die benadering blijkt ook op langere termijn mooie resultaten op te leveren, maar is wel kwetsbaar. Het vereist eigenlijk ook een parkachtig beheer waarbij in de loop der tijd de ontwikkeling van het park steeds bijgestuurd wordt. Wat moet er bijvoorbeeld gebeuren met de kathedraal van populieren langs de wetering.”

Uit: Ruilverkaveling en Rivierland. Geef het rivierlandschap speling voor de volgende vooruitgang! Pagina 56. Van: Bureau Schokland.

Architectuur en erfinrichting

De beoordeling van ruimtelijke kwaliteit van agrarische erven beperkt zich al lang niet meer tot een inpassing ervan. Een mooi erf mag juist gezien worden. Via de architectuur van de bebouwing en de inrichting van het erf kan veel invloed worden uitgeoefend op de uitstraling en inpasbaarheid ervan.

De gemeente Buren beschikt over een welstandnota en het bestemmingsplan buitengebied. Hierin staan enkele basisvereisten waaraan stallen dienen te voldoen. Het betreft eisen aan rooilijnen, dakhellingen en algemene eisen aan het materiaalgebruik.

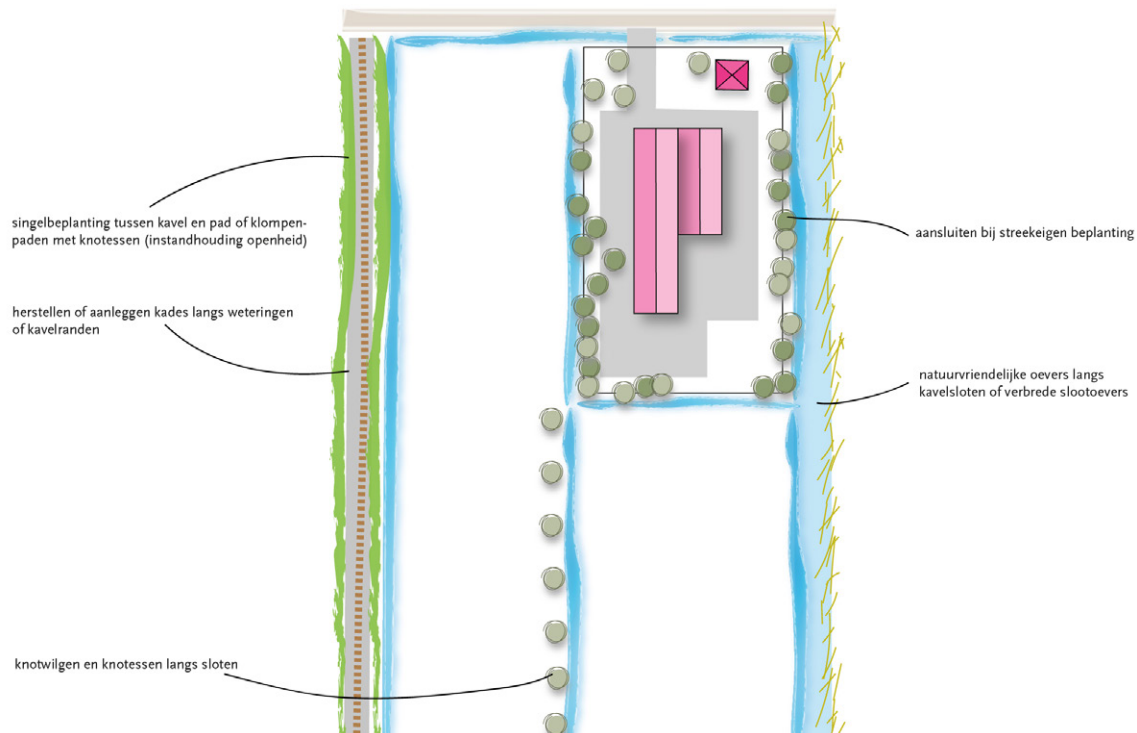
Een fraaie stal is juist mooi om te zien. Daarom heeft de architectuur van een stal en de inrichting van het erf veel invloed op hoe een locatie wordt beleefd.

Wat kan een ondernemer extra doen ten aanzien van architectuur en erfinrichting?

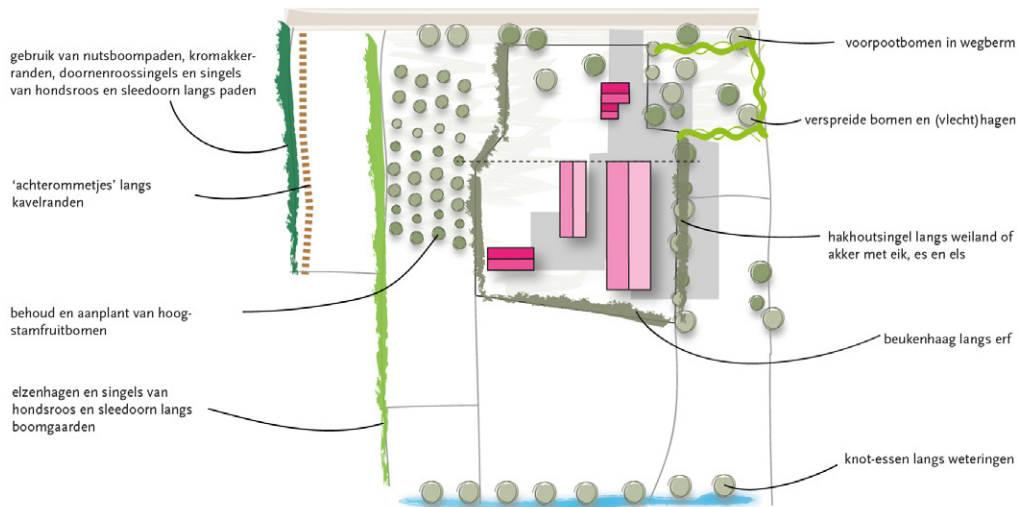
Extra investeringen in architectuur, bouwmaterialen of bouwwijzen zien we als een 'plus'. Bij de bouwmaterialen wordt uitgegaan van investeringen die boven de normale praktische oplossingen uitgaan. Het gaat hierbij echter wel om het totaalplaatje. Dure onderdelen in een standaardstal leveren niet per definitie ruimtelijke kwaliteitswinst op. Als alleen de nieuwe stal een fraaie architectuur kent, maar deze valt juist het minst in het zicht, dan is het effect op de ruimtelijke kwaliteit ook gering. Het gaat bij deze plus dus nadrukkelijk om de combinatie van architectuur, materialisering en de vormgeving van het (hele) erf. In dat geval worden de meerkosten van de investering gerekend als 'plus'. Enkele voorbeelden van stallen met een bijzondere of innovatieve architectuur staan hiernaast.

Enkele voorbeelden van stallen met een bijzondere of innovatieve architectuur.

Ingredienten op erfniveau en rondom erf voor de kom.

Ingredienten op erfniveau en rondom erf voor de oeverwal.

Landschappelijke inpassing erf

Oeverwallen van de Lek en Nederrijn

De erven op de oeverwallen hebben een verschillende oriëntatie en geen hele duidelijke structuur. In de huidige situatie zijn de rooilijnen wisselend en vaak verdwenen. Er is veel beplanting aanwezig langs de weg, op het erf is geen duidelijke structuur. De beplanting is veelsoortig.

Ingrediënten op erfniveau en rondom erf:

- Rijke en veelsoortige boombeplantingen op de omhaagde erven.
- Gebruik van nutsboompaden, kromakkerranden en doornenroosingels, langs een pad.
- Singels van hondsroos en sleedoorn langs paden en boomgaarden.
- Hagen langs boomgaarden van elzenhaag, langs erven van beukenhaag, knot-es langs wetering.
- Hakhoustingel langs weiland of akker met eik, es en els.
- 'Achterommetjes'; wandelpad langs kavelrand naar wetering aan de achterkant van de kavels en over het schouwpad naar een volgend achterommetje.
- Voorpootbomen in wegberm als deel van de Betuwse laantjes.
- Verspreide fruitbomen en (vlecht)hagen.
- Behoud en aanplant van hoogstamfruitbomen.

Oeverwallen van de Linge

Net als bij de oeverwallen van de Lek en Nederrijn hebben de erven een verschillende oriëntatie en wisselt de structuur van het erf. De erven zijn divers beplant.

Ingrediënten op erfniveau en rondom erf:

- Verspreide fruitbomen en (vlecht)hagen.
- Weide met fruitbomen in Lingemeent.
- Paden tussen singel en bomenrij, eventueel met onderbeplanting (zoals hondsroos en sleedoorn).

Stroomruggen

De erven liggen als kamers in het landschap en hebben daarom een contrast met de meer open stroomruggen. De wegen zijn ook beplant.

Ingrediënten op erfniveau en rondom erf:

- Hagen langs boomgaarden van elzenhaag, langs erven van beukenhaag, knot-es langs wetering.
- Singels van hondsroos en sleedoorn langs paden.
- Verspreide fruitbomen en (vlecht)hagen.
- Rijke en veelsoortige boombeplantingen op de omhaagde erven.
- Nutsboompaden of doornenroosingels langs kavelranden.

Kommen

Een erf in het komgebied heeft in principe een vaste oriëntatie en ligt in de dwarsrichting ten opzichte van de weg. De bijgebouwen staan met elkaar in dezelfde richting en hebben een vaste rooilijn. Het erf is groots en ruim opgezet. Langs de weg is veel beplanting en de erven worden grotendeels ook omsingeld met beplanting en liggen als kamers in het landschap. Tussen het erf en de weg ligt een sloot.

Ingrediënten op erfniveau en rondom erf:

- Knotwilgen en knotessen langs sloten.
- Eventueel singelbeplanting tussen kavel en pad.
- Natuurvriendelijke oevers langs kavelsloten of verbrede slootoevers.
- Klompenpaden met knot-essen.
- Herstellen oude kades of nieuwe zij- en achterkades aanleggen langs weteringen of kavelranden en verbinden van bestaande kades. Op deze kades wandelpaden aanleggen.
- Aansluiten bij streekeigen beplanting zoals populieren, schietwilgen en essen.

Sloop van stallen

De gemeente kan de sloop van oude lege stallen als voorwaarde opnemen voor het uitbreiden van bouwblokken. Daarom zullen we niet alle sloop van stallen als een 'plus' aanmerken. In een aantal gevallen zien we echter een meerwaarde in de sloop van stallen, zoals bij oudere niet-grondgebonden veehouderijbedrijven die een grote variatie aan oude stallen hebben staan en van daaruit steeds verder zijn gaan uitbreiden. Vaak blijken deze oude stallen (die een lage kostprijs kennen omdat ze als geheel zijn afgeschreven) milieutechnisch het minst goed te scoren. Het kan daarom een dubbel positief effect hebben om ze te vervangen (milieu en ruimtelijke kwaliteit). De gemeente kan in zo'n geval de ondernemer vragen (een aantal van) de oudere stallen te slopen. De sloop van de stallen kan in dat geval als een 'plus' worden aangemerkt. Voor het slopen van oude stallen kan de gemeente een bedrag rekenen van €3,- a €5,- per m2 gesloopte stal.

Beleving

Op het gebied van beleving zijn ook verschillende plussen denkbaar. Hierbij kan gedacht worden aan bij-

voorbeeld het aanleggen of verbinden van recreatieve paden zoals wandel-, fiets- en klompenpaden, maar bijvoorbeeld aan een bezichtigingslocatie op het bedrijf, zoals een skybox.

4.2 Milieu en water

Geur: informatie en basisvoorwaarden

Geur kan leiden tot gezondheidseffecten wanneer dit als onaangenaam wordt beschouwd. Het kan leiden tot zowel fysieke als mentale klachten'. Geuroverlast wordt veroorzaakt door bijvoorbeeld de dierenverblijven, mestbassins, mestverwerking, productie en opslag van voer. Veehouderijbedrijven moeten op basis van het 'Besluit Emissiearme Huisvesting' de uitstoot van ammoniak beperken, wat voor een groot deel de geuroverlast veroorzaakt. Het is verplicht om hiervoor minimaal de best beschikbare technieken in te zetten (BBT), waarbij we pleiten voor BBT + of BBT ++. Het wettelijk kader om geurhinder te beperken is het 'Besluit Geurhinder en Veehouderij'. Hierin wordt geregeld wat de maximale geurbelasting op gevoelige functies in de omgeving mag zijn. De geurbelasting wordt berekend in het aantal odeur-units per m2. Bij de beoordeling speelt zowel de geurhinder van individuele bedrijven (voorgrondbelasting) als de cumulatieve belasting (achtergrondconcentraties) een rol. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bebouwde

¹ Geur kan in de leefomgeving hinder veroorzaken en brengt daarom ook gezondheidsrisico's met zich mee. Geurhinder kan leiden tot lichamelijke klachten, zoals hoofdpijn, misselijkheid, verstoorde ademhaling en verstoorde hartslag. Daarnaast kan geurhinder leiden tot psychische klachten, bijvoorbeeld spanningen, structurele onvrede over het woon- en leefklimaat en vermindering van activiteiten buitenshuis (GGD Gelderland-Zuid).

kommen en het buitengebied. In de geurverordening van de gemeente Buren geldt voor:

- De bebouwde kom een maximale geurbelasting van 4 odeur units (OU/m³).
- Het buitengebied een maximale geurbelasting van 8 odeur units (OU/m³).

In de praktijk kennen veehouderijbedrijven (van voor de geurverordening) soms een hogere belasting. Bij uitbreidingen wordt daar rekening mee gehouden. Dan wordt de salderingsmethode ingezet. Een veehouderij die wil uitbreiden, mag in dat geval de huidige geurbelasting niet vergroten en moet de bestaande overschrijding halveren.

Voorbeeld: een bestaand veehouderijbedrijf, die wil uitbreiden en in de huidige situatie een geurbelasting heeft van 10 odeur units (OU/m³) dient na een uitbreiding de geurbelasting terug te brengen tot 9 odeur units (OU/m³) (de helft van de overschrijding $10-8=2/2=1$ odeur units (OU/m³) eraf).

Wat kan een ondernemer extra doen ten aanzien van geur?

Bij maatregelen aan de bron om de geuroverlast van de veehouderijen te beperken, gaat het vooral om technische maatregelen die als middel dienen om de geurbelasting verder te verlagen dan wettelijk verplicht is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- Het aanbrengen van betere luchtwassers (biologische, chemische of gecombineerde). Hierbij is het belangrijk dat ;
- Het afdekken van mestopslag of;
- Het emissiepunt gunstiger leggen ten opzichte van de woonomgeving of;
- De verspreiding van de geur te verbeteren, bijvoor-

Welk type luchtwassers zijn er?

Een luchtwasser wordt gebruikt om de uitstoot van stoffen die het milieu aantasten te verminderen.

Er zijn vier typen luchtwassers:

- Eenvoudige waterwassers.
- Chemische wassers waarin het water is aangezuurd om ammoniak te binden.
- Biologische wassers of biofilters waarin bacteriën de vervuiling afbreken.
- Gecombineerde wassers.

Een gecombineerd luchtwassysteem is een luchtwassysteem dat minimaal 70% van de ammoniak, geur en fijnstof (PM₁₀) uit de ventilatielucht haalt. Vaak worden hier twee of meer wastechnieken gecombineerd. Chemische luchtwassers worden met name gebruikt om ammoniak te verwijderen, maar ze reduceren ook stof en beperken geur. Biologische luchtwassers reduceren met name geur en ammoniak, maar ook naast fijnstof.

beeld door een hoger emissiepunt (schoorsteen). We zien het beperken van de geurbelasting als een plus wanneer de geurbelasting verder wordt beperkt dan wettelijk en volgens de geurverordening verplicht is gesteld. In bovenstaand voorbeeld zou het terugbrengen van de geurbelasting van 9 naar 8 of 7 odeur units (OU/m³) als een plus worden gezien.

In kernrandzones leggen we een prioriteit bij deze plus.

Ammoniak: informatie en basisvoorwaarden

Ammoniak is een stof die vrijkomt uit mest, het uitrijden van mest en in algemene zin vanuit de ventilatie in stallen. Ammoniak beïnvloedt de bodemkwaliteit en het grondwater en zorgt voor een vermindering van de biodiversiteit in natuurgebieden. Ongeveer 30% van de ammoniakuitstoot komt terecht binnen enkele kilometers van het bedrijf. De rest vervliegt over een grotere afstand. Daarom zijn natuurgebieden kwetsbaar voor een concentratie aan veehouderijen. De aanpak van ammoniak verloopt in Nederland via twee sporen, het gebiedsgerichte spoor en het generieke spoor.

Via het gebiedsgerichte spoor worden kwetsbare natuurgebieden beschermd. Op basis van de Wet Ammoniak en Veehouderij (WAV) worden kwetsbare natuurgebieden beschermd. De provincie Gelderland heeft op basis hiervan zogenaamde WAV-gebieden aangewezen. Daarbinnen is uitbreiding van veehouderijen niet mogelijk. Vanuit de natuurbeschermingswetgeving zijn Natura 2000 gebieden aangewezen, die daarmee worden beschermd tegen een uitbreiding van de ammoniakemissie. Omdat een deel van ammoniak vlakbij het bedrijf terecht komt, heeft dat veel gevolgen voor de mogelijkheden van veehouderijen.

Omdat een deel van ammoniak veel verder weg terecht komt, kunnen zelfs Natura 2000 gebieden op grotere afstand invloed hebben op de uitbreidingsmogelijkheden. Een deel van de ammoniakemissie kan worden beperkt door de vaste en vloeibare fractie van de mest van elkaar gescheiden te houden.

Wat kan een ondernemer extra doen ten aanzien van ammoniak?

Om de ammoniakemissie verder te beperken kan een ondernemer nieuwe technieken inzetten, die de ammoniak verder beperken. Omdat bij uitbreidingen de inzet van de best beschikbare technieken (BBT) vaak al verplicht is, is de grootste winst te halen in het upgraden van bestaande stallen. Ook maatregelen aan de bron (de mest) kunnen verbeteringen geven. Maatregelen die als plus gelden:

- Inzet van BBT (+ of ++) in bestaande stallen (met verouderde technieken).
- Realiseren van een scheidingssysteem van de vaste en vloeibare fractie van de mest.

Fijnstof: fijnstof en basisvoorwaarden

Stallucht bevat veel stofdeeltjes. Wageningen University & Research ging op zoek naar de bron van dit stof². Resultaten laten zien dat dat mest en veren de belangrijkste bronnen zijn bij pluimvee. Bij varkens zijn mest en huidschilfers de belangrijkste bronnen. Bij koeien zijn dat mest, stro(oisel) en (ruw)voer.

Fijnstof afkomstig van veehouderijen heeft effecten op de gezondheid van mensen. Sommige mensen

hebben last van kleine stofdeeltjes in de lucht, hetgeen kan leiden tot luchtwegklachten. Ook kunnen er problemen ontstaan door bacteriën (zoönosen) of micro-organismen (endotoxinen) die in de fijnstof zitten. Ook is uit het onderzoek gebleken dat het effect op de gezondheid duidelijk is als er meerdere veehouderijen bij elkaar zitten³.

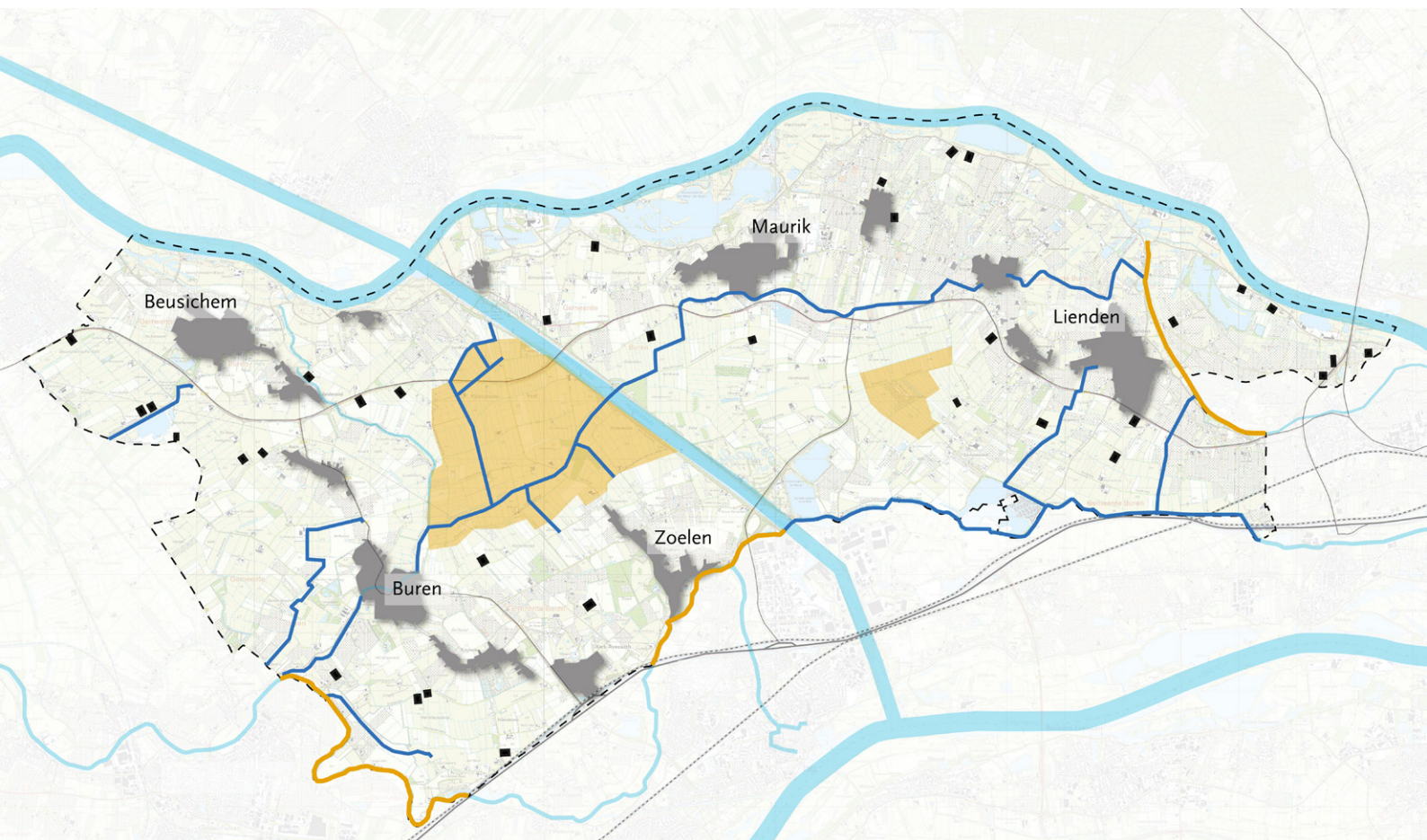
Bij het beoordelen van een aanvraag voor een omgevingsvergunning milieu moet het bevoegd gezag toetsen aan de luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer (Wm). De hoeveelheid fijnstof wordt uitgedrukt in PM₁₀. Voor vergunningplichtige bedrijven toetst het bevoegd gezag via de milieuvergunning. Voor niet vergunningplichtige bedrijven geldt het activiteitenbesluit (omgevingsvergunning beperkte milieutoets (OBM)). Datzelfde geldt bij de beoordeling voor fijnstof van een veehouderij, die een OBM voor fijnstof nodig heeft.

Vanaf 1 augustus 2015 bestaat het 'besluit emissie-arme huisvesting veehouderij' (behv). Hierin staan maximale emissiewaarden voor fijnstof voor nieuwe pluimveestallen en te vervangen of uit te breiden stallen. Deze maximale emissiewaarden voldoen aan de BBT.

Bij een uitbreiding van een veehouderij wordt getoetst op de luchtkwaliteit. Dit gebeurt aan de hand van vaste normen met diersoort en stalsysteem.

² Bron: <https://www.wur.nl/nl/Dossiers/dossier/Fijnstof-en-endotoxinen-uit-stallen.htm>

³ Bron: <https://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw/gezondheid/risico-o/vragen-antwoorden/risico-rond/> en het onderzoek Veehouderij en gezondheid omwonenden (VGO-onderzoek, juli 2016).

- intensieve veehouderijen
- KRW waterlichamen; langs deze watergangen is waterberging of een natuurvriendelijke inrichting van het watersysteem een plus
- watergangen met een HEN/SED status; verbeteringen in het watersysteem gelden als plus
- watergangen binnen dit gebied met een HEN/SED status; verbeteringen in het watersysteem gelden als plus

Projecten vanuit het waterschap om bij te dragen aan de wateropgave in de gemeente. Dit is een momentopname. Bij concrete aanvragen kan bij het waterschap een recentere kaart met mogelijkheden worden opgevraagd. Deels zijn het ook al projecten waar het waterschap mee bezig is, dan kan er op aangesloten worden.

Wat kan een ondernemer extra doen om de uitstoot van fijnstof te verminderen?

Het is mogelijk om de uitstoot van fijnstof verder te verminderen. Grofweg zijn hiervoor twee methoden:

- Voorkomen van de emissie. Deze technieken zijn er op gericht om het strooisel in de stal meer vast te leggen en te voorkomen dat het door de activiteiten van de dieren gaat stuiven. Dit kan bijvoorbeeld door vernevelen. Ook zijn er technieken die stofdeeltjes via ionisatie uit de lucht binden, waardoor ze niet blijven rondwarrelen.
- Zuiveren van de uitgaande lucht. Hiervoor zijn veel verschillende technieken beschikbaar, die er allemaal van uitgaan om de stofdeeltjes via vocht of door zwaartekracht uit de lucht weg te vangen. Een overzicht van bekende technieken is te vinden op: <https://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw/stof/technieken-fijnstof/>.

Naast het aanvullen van technieken op de bestaande eisen aan nieuwe stallen, kan een ondernemer een 'plus' realiseren door bestaande stallen te verbeteren.

Bodemverbetering

Een betere bodem is een bodem die veel organische mest bevat, een rijk bodemleven heeft en een positief effect heeft op het klimaat. Een betere bodem kan worden bereikt door gebruik te maken van organische mest. Organische stof in de bodem heeft een positief effect door:

- Een hoger watervasthoudend vermogen, waardoor water minder snel wordt afgevoerd (klimaatbestendig) en de grond beter is bestand tegen droogte.
- Beter vasthouden van stikstof en mineralen, waardoor minder kunstmest nodig is.

- Vastleggen koolstof (CO₂), dat via organische mest kan worden vastgelegd in de bodem.

Het organische stofgehalte wordt mede beïnvloed door ploegen. Door ploegen komen koolstofverbindingen in aanraking met zuurstof, waardoor CO₂ ontstaat. Het klimaatvriendelijke alternatief heeft niet kerende grondbewerking. Niet grondgebonden veehouderijen beschikken meestal niet over veel grond, maar ze kunnen wel organische mest aanbieden aan akkerbouwers. In dat geval ontstaat een lokale of regionale kringloop. We vinden dit een positieve ontwikkeling. Het is echter voor de gemeente nodig om een meetbaar (controleerbaar) instrument te vinden.

Wat kan een ondernemer extra doen ten aanzien van bodemverbetering?

Werken aan bodemverbetering in een lokale of regionale kringloop, waarbij gebruik wordt gemaakt van organische mest. Voor een meetbaar effect van deze maatregel kan een ondernemer een duurzaamheids-certificaat aanvragen. In dat geval zien we dat als een plus.

Water

Water is een belangrijk thema in Rivierenland. En dat belang neemt als gevolg van de klimaatveranderingen nog meer toe. Als gevolg van veranderende weerpatronen zullen we te maken krijgen met pieken in de neerslag met kortere en heviger buien. Daar staan langere perioden van droogte tegenover. Bovendien hebben we door onze ligging tussen de rivieren ook te maken met hogere pieken in de watertoevoer van elders. Omdat regenwater op de meeste plaatsen niet in de bodem infiltreert zullen we altijd moet zorgen voor waterafvoer. Het afkoppelen van regenwater van

Aspecten	Gangbaar	1 ster	2 sterren	3 sterren (en biologisch)
Minimale oppervlakte:				
Zeugen	2,25 m2 per zeug	2,25 m2 per zeug	2,5 m2 per zeug	2,5 m2 per zeug
Kraamhok	3,5 m2	3,8 m2	6,5 m2	7,5 m2
Biggen opfok	0,3 m2 per big	0,4 m2 per big	0,5 m2 per big	0,6 m2 per big
Vleesvarkens	0,8 m2 per vleesvarken	1 m2 per vleesvarken	1,2 m2 per vleesvarken	1,3 m2 per vleesvarken
Overdekte uitloop	x	x	0,70 m2 per vleesvarken 1 m2 per zeug	1m2 per big en vleesvarken 1,9 m2 per zeug
Weidegang	x	x	x	Voor drachtige zeugen

Basiseisen om te voldoen aan een ster, volgens het keurmerk Beter Leven. Bron: beterleven.dierenbescherming.nl.

de riolering is dan belangrijk om te voorkomen dat rioolwaterzuiveringsinstallaties de aanvoer niet meer aankunnen en vervuild water overstorten. Tegelijk kan een versnelde afvoer ervoor zorgen dat we in tijden van droogte vervuild water van buiten moeten inlaten. Daarom zet het waterschap in op maatregelen om water langer in het gebied vast te houden en vertraagd af te voeren. Het waterschap heeft daartoe zelf projecten benoemd, die vallen in de volgende categorieën:

- Realiseren van waterberging of de aanleg van natuurvriendelijke oevers (o.b.v. opgaven uit de Kader Richtlijn Water).
- Verbeteren van de (afval) waterkwaliteit.
- Renovatieprojecten van stuwen en gemalen.

Het afkoppelen van regenwater van de riolering is een verplichting voor ondernemers, die nieuwe bebouwing realiseren.

Wat kan een ondernemer extra doen ten aanzien van de wateropgave?

Een ondernemer kan (als grondeigenaar in het gebied) een bijdrage leveren aan de grote wateropgave die er is. Een 'plus' sluit dan bij voorkeur aan op een actie van het waterschap of een vergelijkbaar project met eenzelfde resultaat. In de afbeelding op pagina 38 staan een aantal projecten, die door het waterschap zijn benoemd. Het betreft voor de gemeente Buren o.a. de volgende mogelijkheden:

- Realiseren van extra waterberging (bovenop de autonomen opgave, bedoeld om water vertraagd af te voeren en ook voor waterbeschikbaarheid in droge perioden.)
- Realiseren van groen/blauwe daken. Dit heeft

behalve een positief effect op de wateropgave ook een positief effect op de energiebehoefte.

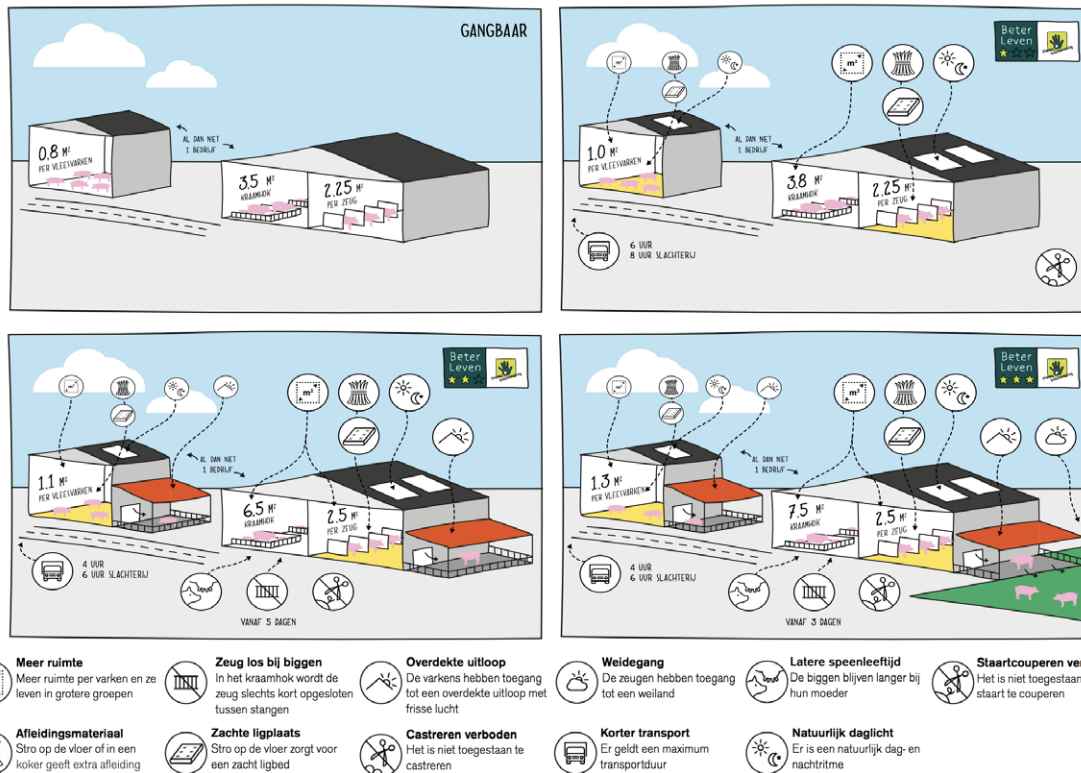
- Verbeteren ecologische inrichting watersysteem (aanleg van natuurvriendelijke oevers of poelen ter verbetering van ecologische kwaliteit watersysteem).
- Verminderen hoeveelheid verhard oppervlak (dit kan ook door bv halfverharding etc. toe te passen waardoor meer water kan infiltreren).
- Verminderen afvalwaterstroom naar riolering (bv door hergebruik water of andere bovenwettelijke maatregelen te treffen).
- Zuivering van eigen afvalwater.
- Verbeteren wateropname van de bodem door grondverbetering (humusgehalte verhogen). Dit geldt voor zandgronden en is in Buren maar zeer beperkt aan de orde.
- Het vergroten van duikers, bijvoorbeeld bij toegang tot percelen. Hiermee wordt de afstroming bevorderd.

4.3 Dierenwelzijn

De gemeente vindt dierenwelzijn van groot belang. Er zijn veel mogelijkheden om het dierenwelzijn te verbeteren. Voor het opnemen van maatregelen op het vlak van dierenwelzijn in het plussenbeleid van Buren hanteren we als randvoorwaarde:

- De maatregelen moet fysiek van aard zijn.
- De maatregelen moeten controleerbaar zijn.

Het aanbrengen van stro in de hokken van varkens verhoogt het dierenwelzijn, maar is voor een ambtenaar van de gemeente moeilijk te controleren. We

Criteria om te voldoen aan een ster, volgens het keurmerk Beter Leven. Bron: beterleven.dierenbescherming.nl. De criteria voor andere dieren is ook op de website te vinden.

maken een uitzondering voor maatregelen die onderdeel zijn van een specifiek keurmerk die door andere instanties wordt gecontroleerd. Daarom sluiten we aan bij bestaande keurmerken om de verbetering van dierenwelzijn te beoordelen. De gemeente Buren kiest ervoor om aan te sluiten bij het 'beter leven' keurmerk van de dierenbescherming.

Het voordeel van het 'beter leven' keurmerk is dat het uit kleinere stappen bestaat, die ook als losse investeringen kunnen worden opgenomen. Daarnaast laten we ons graag inspireren door de Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV). De MDV wordt elk jaar geactualiseerd en van de maatregelen die daarin staan is zeker dat ze bovenwettelijk zijn en daadwerkelijk bijdragen aan het dierenwelzijn.

Zoals beschreven in de tabel hierboven dient een ondernemer aan een aantal basiseisen te voldoen bij het realiseren van een varkensstal:

- Per vleesvarken dient er 0,8 m² ruimte te zijn.
- Per zeug dient er 2,25 m² ruimte te zijn.

Voor alle diersoorten is op deze manier een factsheet gemaakt. De overige factsheets zijn te vinden op de website beterleven.dierenbescherming.nl.

Wat kan een ondernemer extra doen binnen het fysieke domein?

Een extra ster in het 'beter leven' keurmerk vraagt van een ondernemer investeringen op 8 tot 11 punten, die het dierenwelzijn kunnen verbeteren. Hierin zitten zowel fysiek-ruimtelijke maatregelen als niet-fysieke maatregelen, zoals de rijtijden, het couperen van staarten of het leggen van stro op de vloeren. Als gemeente zien we het als plus als ondernemers een keurmerk aanvragen voor een extra ster ten opzichte

van een bestaande situatie. Dus als een ondernemer op dit moment een keurmerk heeft voor 1 ster, dan geldt de stap naar een tweede ster als een plus. Dan zien we alle verbeteringen in het dierenwelzijn als een plus.

Een ondernemer kan ook zonder een nieuwe ster, een losse maatregel ten behoeve van het dierenwelzijn invoeren. In dat geval zien we alleen de zichtbare fysiek-ruimtelijke maatregelen als een plus:

- Meer ruimte per dier.
- Daglichttoetreding.
- Overdekte uitloop.
- Weidegang.

Voor wat betreft de afmetingen van deze 'losse' plussen blijven we aansluiten bij de maatvoeringen die in het 'beter leven' keurmerk worden gehanteerd.

Colofon

Gemeente Buren:

Gert-Jan van Rhijn, Lisette Boasson, Gijs Klop,
Roelof de Wit en Marinus van Olderen

LOS stadomland, in opdracht van de gemeente
Buren:

Roelof Goodijk en Loes van Schie

Aan dit document hebben de volgende partijen een
bijdrage geleverd:

LTO Noord, GGD Gelderland-Zuid, GNMF, Stichting
Landschapsbeheer Gelderland, Waterschap
Rivierland, ODR en provincie Gelderland.

Bronnen

Pagina 4: De intensieve veehouderijen in de gemeente Buren. Bron: bestemmingsplan buitengebied gemeente Buren 2009.

Pagina 8: Historische kaart gemeente Buren rond 1900. Bron: topotijdreis.nl.

Pagina 12: Overzicht van grotendeels al het beleid en waardevolle gebieden binnen de gemeente. Bronnen: bestemmingsplan buitengebied gemeente Buren 2009 en provincie Gelderland.

Pagina 14: Landgoed Soelen. Bron: <https://www.rivierenland.nl/rondje-landgoed-soelen>. Eendenkooi. Bron: GoogleMaps. Landgoed Den Eng. Bron: https://www.monumentaltrees.com/nl/nld/gelderland/buren/13977_landgoeddeneng/26880/. Mauriksche Wetering. Bron: GoogleMaps. Bosje aan de Ommerenseveldweg. Bron: GoogleMaps. De Marspolder. Bron: <https://www.rivierenland.nl/marspolder-lienden>.

Pagina 15: Cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Bron: bestemmingsplan buitengebied gemeente Buren 2009.

Pagina 21: Uitsluitingsgebieden in beeld. Bronnen: bestemmingsplan buitengebied gemeente Buren 2009 en provincie Gelderland.

Pagina 22,24 en 26: Gebiedsgerichte ingrediënten. LOP uit 2012.

Pagina 29: Potdeksel stal. Bron: <http://www.bouwbedrijfswimtop.nl/referenties/agrarisch/agrarische-bouw/rundveeststal-potdeksel>. Houten stal. Bron: <http://www.hoogeslagbouw.nl/referenties>. Stal met overstek. Bron: <https://nl.pinterest.com/source/hekospanten.nl>.

Pagina 36: Projecten vanuit het waterschap om bij te dragen aan de wateropgave in de gemeente. Bron: Renovatieprogramma stuwen en gemalen, Waterschap Rivierenland.

LOS stadomland B.V.

Reutsedijk 9

5264 PC te Vught

Tel: 073 - 7113770

info@losstadomland.nl

www.losstadomland.nl

Gemeente Buren | **plussenbeleid**